

Ազգ

24 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2014 ՈՒՐԱԿ 33(5343)

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԹԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

Շայնայերը ԵՏՄ-ին անդամակցելը խոչընդոտ չի համարում

Երեկ Հայաստան ժամանած Գերմանիայի արագորճախարար Ֆրանկ-Վալտեր Շայնայերը հայ լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ ասել է, որ Բեռլինը հարգում է Հայաստանի որոշումը՝ միանալու Եվրասիական ճեմասկան միությանը, եւ չի համարում, որ դա խոչընդոտ է ԵՄ-ի հետ հարաբերությունները զարգացնելու ճանապարհին: Նրա կարծիքով՝ Հայաստանում նույնպես այդպես են մտածում, իսկ ԵՄ-ի հետ հարաբերությունները զարգացնելու առումով Հայաստանը Գերմանիայի կարեւոր գործընկերներից մեկն է ցաւ ու ցաւ հարցերում, այդ թվում՝ Աֆղանստանում եւ Կոսովոյում խաղաղարար գործունեության մեջ:

Ի՞նչ կսան հարկային արձույթները սահմանափակ համայնքներին

Հայաստանի խորհրդարանում երկու օր բռն մնալով «Սահմանափակ գյուղական համայնքներում իրականացվող գործունեությունը հարկերից ազատելու մասին» եւ հարակից օրենքներում փոփոխությունների նախագծերի կառավարության ներկայացրած փաթեթը: Սահմանափակ համայնքների՝ կառավարության կողմից հաստատվելիք ցանկում ներառվող համայնքներում, ըստ փաթեթի ներկայացնող ֆինանսների փոխնախարար **Վախթանգ Սիրունյանի**, ստեղծվում են հարկային խթաններ՝ սահմանափակ սարածափայտներում ճեմասկան ակտիվությունը խթանելու եւ դրանով ճեմասկան համաչափ զարգացումն ապահովելու համար: Վերանայվում են գործող հարկային գործիքները՝ բավարար նախադրյալներ ստեղծելու համար երկուսն ենթադրյալների խթանման, ճեմասկանող սուբյեկտների մոտ լրացուցիչ ֆինանսական միջոցների սեղավորման, այդ եղանակով ճեմասկան աճի խթանման նպատակով: Կառավարությունն է սահմանելու այն գյուղական համայնքների ցանկը, որոնք օգտվելու են արձույթներից, առաջնահերթությունն առաջին փուլում սալով գնդակոծվող սարածափայտներին: Այդպիսով՝ սահմանափակ սարածափայտներում արձույթներից զրոյացող եկամուսները եւ արդյունքի իրացումը ազատվում են բոլոր ճեմասկան հարկերից: Իրացումն ազատվում է ավելացված արժեքի հարկից (իրավաբանական անձի դեմքում), իսկ կազմակերպությունն ազատվում է այդ գործունեության արդյունքում վճարվելիք Կառավարության հարկից: Եթե կազմակերպիչը ոչ թե իրավաբանական անձ է, այլ անհատ ձեռնարկատեր, ապա արձույթներից իրացումից ստացվող եկամուտը կազատվի եկամտային հարկից, իսկ իրացումը կազատվի ավելաված արժեքի հարկից, անկախ նրանից, թե երկրի ո՞ր սարածափայտ է այն իրացվում: Այդ սարածափայտների առեւտրի արժեքները եւ ազատվում է արձույթներից: Այս սարածափայտներում վճարվող հարկվողներին նախատեսվում է ազատվել արձույթներից: Այս սարածափայտներում վճարվելու է միայն ֆիզիկական անձի աշխատատեղից ղեկավարող երկրացուներից արձույթներից: Սահմանափակ հարկային արձույթներում սահմանափակ սարածափայտներում ստեղծվող եկամուտը 2015 թվականից առաջ կիրառվելու, 2015 թվականից առաջ կիրառվելու են դրանցից օգտվելու՝ վեցհազարից ավելի՝ ինն հազարից ավելի հարկ վճարողներից, երկրորդ փուլում՝ 2016 թվականին այն կսարածափայտներից 500 միլիոն դրամից չզերազանցողների վրա, իսկ 2017-ից համակարգը կաշխատի համասարած: ➔4

Վարդգես Արծրունի. «Հայկական գենի հաղթարձակը Եւրոպայում է»

Ա. Բուռնազյանի անվան մոսկովյան բուժաստիճանային տեղի տարին անընդմեջ հաղթող է ճանաչվում Ռուսաստանում

աշխատանքները՝ երկրորդ, եւ առավել շեղաբաշխված կյանք տարածելու Մոսկովյան խորհրդային տարիների արժեքները: Ռուսաստանում հուշարձան համարվող այդ շինությունը՝ հավասարումը ղեկավարելու մասին նախկին դիմագիրը: Սկիզբն այդպես դրվեց: Իսկ սահմանափակ բուժաստիճանային գործունեության հենց առաջին օրը հասնում Վարդգես Արծրունու սաղանդ մեկ այլ դրսևորմամբ ղեկավարողի հիանալի արդյունքները: Որպես բուժաստիճանային հիմնադիր եւ սեփականատեր՝ Արծրունին, կազմակերպչական փայլուն ունակությունների շնորհիվ, կարողացավ իր շուրջը համայնքի լավագույն մասնագետներին: ➔6

100-10. ընդամենը թվեր, ոչ թե տարիք ➔ Ա

Ուշագրավ դրվագներ Սողոմոն Թեղիկյանի կյանքից ➔ 11

ՀԱՍՏՈՒՄ ԵՎ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆ ԿՈՄՄԵՆՏԱՐՆԵՐ

Օրերի Հեծ Անկարան ստիպված է լիզել թֆածը

Նախանցյալ Եւրոպա, Թուրքիային ուղղված Մ. Նահանգների փոխնախարար Ջո Բայդենի մնադատության եւ դրան հետեւած ներողության առթիվ գրել էի, որ, այդուամենայնիվ, Երդողան ստիպված է հայլ կասարել հակազիհադիսական կոալիցիային գործնականորեն մաս կազմելու ուղղությամբ, «Վաշինգտոնի ուզած փայլը»: (Տես՝ «Ազգ», 10 հոկտ. 2014 թ.): Իմ այդ դնդումը հիմնված էր այն հանգամանքի վրա, որ Եվրոպական սարբեր մայրաքաղաքներից Կոբանիի ֆրդերի օրհասական վիճակին արձագանող բողոքի ու մեղադրանքի հուժկու ազդանշաններ էին հասնում Անկարա, որոնք ուղեկցվում էին հենց Թուրքիայի ներսում բռնկված ֆրդական արյունոտ ցույցերով, որոնց զոհ էր գնացել արդեն 40 մարդ: Իսկ առավել կարեւորը՝ կրիսիկական բոլոր դաժներին, առնվազն վերջին 60 սարիներին, Թուրքիան երբեք դեմ չի գնացել Վաշինգտոնի ցանկությանը, կարգադրություններին:

Այս անգամ էլ բացառություն չարձանագրվեց: Երկու Եւրոպա օրը Աֆղանստան կասարած այցից Անկարա վերադառնալուց ընդամենը 20 րոպե անց Երդողանը ստացավ Օբամայի զանգը: Ու թեւ երկու դեկավարների հեռախոսագրույցի բովանդակությունը չհրադարձվեց, սակայն էլի իսկույն հայտնի դարձավ արագորճախարար Մեվլութ Չավուսոլուի հայտարարությունը՝ «Մենք դատարար ենք օգնելու, որդեսզի փեւեբրաները (Թուրքիայից) սեղափոխվեն Կոբանի», մինչ Երդողանի մամուլի զծով խորհրդականը վստահեցնում էր, որ «Երդողանն ու Օբաման համաձայնվել են Եւրոպային իրենց սեր համագործակցությունը ուժեղացնելու համարեղ դայաբը ISIS-ի դեմ»: Եվ սա այն դատարարում, երբ հեռախոսագրույցից մի ֆանի օր առաջ ընդամենը թուրքական բանակը օդային ծանր հարվածներ էր հասցրել փեւեբրաների դիրբերին երկրի հարավ-արեւելքում, իսկ հենց նույն Երդողանի հեւտարարանությամբ՝ ֆրդական PKK-ն (Օջալանի Բանվորական կուսակցությունը) եւ Կոբանին դատարարող Սիրիայի Զրդական դեմոկրատական կուսակցության մարտական թեղը նույն «հաղթելչական» կազմակերպություններն են, որոնց միավորումը դեմ է բացառել: Ու սեփական դեմը փրկելու համար կրկնեց իր նախադրամանը, թե ISIS-ի դեմ դայաբը դեմ է գուգակցի նախագահ Ասադի իւխանության սաղալմամբ, ի սկզբանե ֆաջ զիսեմալով, որ դա, զոնե այս դաժնին, չի մնում Մ. Նահանգների ծագրերի մեջ:

Սակայն, միջազգային Եւրոպայից սղափորությամբ, Օբամայի հորդորներից ավելի՝ Երդողանի վրա ազդել են կիրակի օրն սկսված եւ դեռեւս Եւրոպայում ամերիկյան օդուժի դիմող հարվածները Կոբանին իր իսկ հրահանգով Երդողանի կազմակերպչական դիրբերի վրա: Ինչդե ֆաջ ծանոթ է մեզ՝ հայերիս, թուրքերը վախեւնում են միայն ուժից:

Այսուհանդերձ, փեւեբրաներին միջանց սրամարդելու դատարարականությունը որեւէ նԵւանկություն չունի այնքան ժամանակ, ֆանի դեռ Անկարան գործնական որեւէ ֆայլ չի արել այդ ուղղությամբ եւ սկսել է ավելի փոքր նախադրամաններ դնել: Օրինակ՝ որ փեւեբրաները դեմ է Սիրիայից Թուրքիա վերադառնալիս հետ քեւեն իրենց սարած զեւեբրը: Թուրքական ավանդական խորամանկությունը Եւրոպային էր դեռեւս փորձել փոքր Եւրոպային խճել իրադրությունը, որդեսզի թույլ չսա իր սահմաններից ներս եւ սահմաններին մոտիկ ֆրդական դեմական որեւիցե կազմակերպման ստեղծումը, որից խուսափում եւ որի դեմ դաժան դայաբը է մղում նա արդեն մի ֆանի սասնամյակ:

Այսուհանդերձ, իմ խորին համոզմամբ, այս կամ այն կերպ Անկարան մասնակցելու է իր ստեղծած եւ սղառագինած ISIS-ի կազմաբանուման ամերիկյան ծագրին: Խուսափում չկա: Խուսափումը նԵւանկում է մեկուսացում:

ՀԱՍՏՈՒՄ ԵՎ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆ ԿՈՄՄԵՆՏԱՐՆԵՐ

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱԶՍԵՐՅԱՆ

արձույթները սահմանափակ համայնքներին

Հայաստանի խորհրդարանում երկու օր բռն մնալով «Սահմանափակ գյուղական համայնքներում իրականացվող գործունեությունը հարկերից ազատելու մասին» եւ հարակից օրենքներում փոփոխությունների նախագծերի կառավարության ներկայացրած փաթեթը: Սահմանափակ համայնքների՝ կառավարության կողմից հաստատվելիք ցանկում ներառվող համայնքներում, ըստ փաթեթի ներկայացնող ֆինանսների փոխնախարար **Վախթանգ Սիրունյանի**, ստեղծվում են հարկային խթաններ՝ սահմանափակ սարածափայտներում ճեմասկան ակտիվությունը խթանելու եւ դրանով ճեմասկան համաչափ զարգացումն ապահովելու համար: Վերանայվում են գործող հարկային գործիքները՝ բավարար նախադրյալներ ստեղծելու համար երկուսն ենթադրյալների խթանման, ճեմասկանող սուբյեկտների մոտ լրացուցիչ ֆինանսական միջոցների սեղավորման, այդ եղանակով ճեմասկան աճի խթանման նպատակով: Կառավարությունն է սահմանելու այն գյուղական համայնքների ցանկը, որոնք օգտվելու են արձույթներից, առաջնահերթությունն առաջին փուլում սալով գնդակոծվող սարածափայտներին: Այդպիսով՝ սահմանափակ սարածափայտներում արձույթներից զրոյացող եկամուսները եւ արդյունքի իրացումը ազատվում են բոլոր ճեմասկան հարկերից: Իրացումն ազատվում է ավելացված արժեքի հարկից (իրավաբանական անձի դեմքում), իսկ կազմակերպությունն ազատվում է այդ գործունեության արդյունքում վճարվելիք Կառավարության հարկից: Եթե կազմակերպիչը ոչ թե իրավաբանական անձ է, այլ անհատ ձեռնարկատեր, ապա արձույթներից իրացումից ստացվող եկամուտը կազատվի եկամտային հարկից, իսկ իրացումը կազատվի ավելաված արժեքի հարկից, անկախ նրանից, թե երկրի ո՞ր սարածափայտ է այն իրացվում: Այդ սարածափայտների առեւտրի արժեքները եւ ազատվում է արձույթներից: Այս սարածափայտներում վճարվող հարկվողներին նախատեսվում է ազատվել արձույթներից: Այս սարածափայտներում վճարվելու է միայն ֆիզիկական անձի աշխատատեղից ղեկավարող երկրացուներից արձույթներից: Սահմանափակ հարկային արձույթներում սահմանափակ սարածափայտներում ստեղծվող եկամուտը 2015 թվականից առաջ կիրառվելու, 2015 թվականից առաջ կիրառվելու են դրանցից օգտվելու՝ վեցհազարից ավելի՝ ինն հազարից ավելի հարկ վճարողներից, երկրորդ փուլում՝ 2016 թվականին այն կսարածափայտներից 500 միլիոն դրամից չզերազանցողների վրա, իսկ 2017-ից համակարգը կաշխատի համասարած: ➔4

ԳՈՐԶԱՐ ԲՈՏՈՅԱՆ

Մոսկովյան «Ազգ»-ի հասուկ թղթակից

1996 թվականի դեկտեմբերի սկզբներին, Մոսկովյանի հիմնադրման 850-ամյակի տոնակատարություններին նվիրված միջոցառումների Երդողանում, ՌԴ մայրաքաղաքի հենց սրտում՝ Արբասի 28/1 հասցեում զեմվող անչափ դատարարի մի Եւրոպայից, որեւէ հսկայական բազմություն էր հավաքվել, նորամուտի արարողություն էր խորհրդային նԵւանկող զինվորական բժիշկ, 1958-1981 թթ. ԽՍՀՄ առողջապահության փոխնախարար, հայազգի Ավեւիսի Բուռնազյանի անունը կրող «Մոսիսայեթ» միջազգային բժշկական կենտրոնի բացումը: Տեղաբնակների զարմանքին չափ ու սահման չկար. 1903 թվականին հիմնադրված էր իր դարը վաղուց աղած շինությունը, որը դեռեւս ցարական Ռուսաստանի ժամանակներից մինչեւ խորհրդային կարգերի վախճանը ծառայել էր որդես սարբեր բնույթի բուժաստիճանայիններ, եւ, ի վերջո, ժամանակի ընթացքում ավերվել ու ֆայլայվել՝ բառացիորեն ավերակներից հառնել եւ ներկայանում էր նոր Եւրոպային: Մոսկովյան բարձրակարգ շինարարներն ու անվանի ճարտարապետներն այդ օրը հիացնումով արձանագրեցին, որ միայն նա՝ Ռուսաստանում հարյուրավոր Եւրոպայից եւ հնամյա հուշարձաններ վերակառուցած, «Ռուսաստանի Դաւնության վասակավոր շինարար» կոչման դափնեկիր եւ ստեղծագործ մեփի հզոր թռիչք ունեցող Վարդգես Արծրունին կարող էր փայլուն դեկավարել եւ ավարհին հասցնել վերակառուցման

«Միյուտըում հայ մալու համար այլեւ միայն պատմությունը բավարար չէ» ➔ 5

100-10. ընդամենը թվեր, ոչ թե տարիք ➔ Ա

Ուշագրավ դրվագներ Սողոմոն Թեղիկյանի կյանքից ➔ 11

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱԼ

Շրջանառության հարկի վերջին փոփոխությունները ամբողջով զբաղվողների համար, երբ հարկի տոկոսադրույքը 3,5 տոկոսից իջեցվեց 1 տոկոսի, բավականին հետաքրքրական փաստեր բացահայտեցին:

Նախ՝ հարկային բեռի թեթևացումը գոհունակության փոխարեն դժգոհություններ առաջացրեց՝ մասնավորապես տոնավաճառների ամբողջականների մոտ: Տրամաբանությունը հուշում է, որ

Ոչ այնքան «փոքր բիզնեսի», 1,3 տոկոսով «բյուջե լցնելու» եւ «արդար» դժգոհությունների մասին

հարկային բեռի թեթևացումը պետք է որ հաճելի նորություն լիներ: Սակայն, երբ այն ուղեկցվեց վաճառվող ապրանքների վերաբերյալ մատակարարներից փաստաթուղթ ունենալու պահանջով, սկսեցին դժգոհել նրանք, ովքեր չեն ցանկանում փաստաթուղթ տրամադրել եւ ստանալ: Այսինքն, պարզ դարձավ, որ նրանց «արդար» դժգոհությունը հանուն ապօրինի, ստվերային շրջանառությունը նույն կերպ պահպանելու եւ ընդդեմ դրա իրական ծավալների բացահայտման էր: Երեւույթ, որի համար, հարկերը թաքցնողների փոխարեն վճարում ենք մենք բոլորս, այդ թվում նրանք, ովքեր առանց հասկանալու աջակցում են նման դժգոհությունների:

Հաջորդ փաստն այն էր, որ տոնավաճառների ամբողջականների դժգոհությունը նրանց ապրանք մատակարարող խոշոր ներմուծողների հետ համատեղ գործողությունն էր՝ քողարկված «փոքր բիզնեսի շահերի պաշտպանության» շղարշով: Պարզ է, որ առանց փաստաթղթի ամբողջական շահավետ է ոչ միայն խոշոր ընկերություններին, այլև տոնավաճառների ամբողջականներին: Վերջիններիս պատճառաբանությունը, թե մատակարար խոշոր ընկերությունները փաստաթուղթ չեն տրամադրում, սովորական ստախոսություն է, ինչը գիտի յուրաքանչյուրն, ով քիչ թե շատ առնչվել է ամբողջի ոլորտին եւ հատկապես տոնավաճառների ամբողջականներին: **Տոնավաճառների ամբողջականները հենց իրենք են հրաժարվում փաստաթուղթ ստանալ գուներին մատակարարներից, որոնք պատրաստ են տրամադրել:** Այս շղթայի այլ մանրամասներին առիթ ունեցել ենք անդրադառնալու:

Այժմ այն պատճառաբանության մասին, թե պարտադիր փաստաթղթավորման պահանջը նպատակ ունի «փոքր բիզնեսի միջոցով բյուջե լցնել»: Իրականում խոսքը ոչ թե փոքր, այլ մեծ շրջանառությունը թաքցնող եւ չեն հարկեր վճարող բիզնեսի մասին է, որը, անգամ փաստաթղթաշրջանառության մի մասի բացահայտումից հետո շարունակելու է չնչին հարկեր վճարել: Ներկայացնենք ասվածը հաստատող մի քանի ցուցանիշներ:

Հարկային եկամուսների ընդամենը 1,3 տոկոսն է ստացվում շրջանառության հարկից

Ազգային վիճակագրական ծառայության հրապարակած տվյալների համաձայն, 2013-ին 33 պետական բյուջեի եկամուտները կազմել են 1 տրլն 71 մլրդ դրամ, որից հարկերն ու տուրքերը՝ 1 տրլն 931 մլն դրամ:

Շրջանառության հարկից պետբյուջե մուտքերը, որով հարկվում են տնտեսվարողների առեւտրի մեծամասնությունը՝ շուրջ 57 հազար, կազմել է ընդամենը 13 մլրդ 397 մլն դրամ կամ հարկային եկամուտների մոտ 1,3 տոկոսը: Այս հանգամանքի վրա հարկ է հատուկ ուշադրու-

թյուն դարձնել, երբ խոսում են «բյուջե լցնելու» մասին: Դեռ մի կողմ թողնենք, որ սա ոչ միայն ամբողջի, այլև արտադրության եւ ծառայությունների ոլորտի վճարած շրջանառության հարկի ցուցանիշն է: Պարզ է, որ 1,3 տոկոս շրջանառության հարկից ստացվող մուտքերը չնչին նշանակություն ունեն պետական բյուջեի եկամուտների համալրման ամուսնով:

Փաստորեն, շրջանառության հարկի դաշտում գտնվող բոլոր այս 57 հազար տնտեսվարողները, որոնց թվում մոտ 40 հազար ամբողջով զբաղվողները՝ ներա-

ռայլ տոնավաճառներում, միասին վերցրած 2 մլրդ դրամով ավելի քիչ հարկեր են վճարում պետական բյուջե, քան թե, օրինակ, խոշոր հարկատուների ցանկում 5-րդ տեղում գտնվող մեկ ընկերություն՝ մասնավորապես «Արմենտելը»: Այժմ թե որքա՞ն են կազմել ամբողջի շրջանառության ծավալները մեր երկրում անցյալ տարի:

Շրջանառության հարկից վճարվող գումարները կմասն առնեն

Դարձյալ Ազգային վիճակագրական ծառայության հրապարակած տվյալների համաձայն, 2013-ին ամբողջի ծավալները կազմել են 2 տրլն 331 մլրդ 138 մլն դրամ, մանրածախ ամբողջից՝ 1 տրլն 454 մլրդ 680 մլն դրամ: Եթե համարենք, որ վերջինիս մեջ են ընդգրկված շրջանառության հարկի դաշտում գործող ընկերությունները, ապա **նրանց վճարած 3,5 տոկոսը գումարային առումով պետք է կազմեր մոտ 51 մլրդ դրամ:** 1 տոկոս դառնալու դեպքում միայն շրջանառության հարկի վճարած գումարի ցուցանիշը պետք է կազմի մոտ 14,5 մլրդ դրամ: Այսինքն, ակնհայտ է դառնում հետեւյալը.

Ամենահամեստ հաշվարկներով, ամբողջի ոլորտը եւ հատկապես տոնավաճառներում ամբողջով զբաղվողները **իրականից 3 անգամ քիչ շրջանառություն են ցույց տալիս եւ դրան համապատասխան էլ հարկեր վճարում:** Իրատեսական հաշվարկներով, թաքցվող շրջանառությունը 5-10 անգամ ավելին է, քան այն, ինչ ցույց է տրվում:

Շրջանառության հարկի 1 տոկոսի ժամանակ, երբ պարտադիր է ապրանքների փաստաթղթավորումը, դարձյալ անհավանական է, որ իրական շրջանառությունն ամբողջովին բացահայտվի եւ ստվեր չլինի: **Սակայն ամբողջականների կողմից շրջանառությունը գուներեք անգամ ավելի ցույց տալու դեպքում, նրանց վճարած հարկերի գումարային մեծությունը, հետեւաբար եւ պետական բյուջեի մուտքերը այս հարկատեսակից կմասն առնեն:** Իսկ այդ նույնը, ինչպես նշվեց վերեւում, պետական բյուջեի ընդամենը 1,3 տոկոսն է, որով ոչ մի կերպ հնարավոր չէ «բյուջե լցնել»: Եվ վերջում էլ այս արտահայտության մասին:

Մեղմ ասած, տգիտություն է «բյուջե լցնել» արտահայտության բացասական ֆոնը, քանի որ բյուջեից են վճարվում աշխատավարձերը, թոշակները, կատարվում պաշտպանության, անվտանգության եւ հասարակական կարգի պահպանման, կրթական, առողջապահական եւ այլ ծախսեր: Եվ որտեղի՞ց այդ բյուջեն պետք է լցվի, եթե ոչ բիզնեսից հավաքվող հարկերից: Աշխարհի բոլոր պետություններում գործում է այս կարգը եւ գուներ այս պահի դրությամբ, այլ քան ոչ մի տեղ չեն հորինել: Սակայն մեզանում կատարյալ անգրագիտություն է տիրում այս եւ շուկայական տնտեսության մի քանի այլ տարրական կանոնների մասին:

ԱՎՍՏՐԻԱԿԱՆ ՄՍՄՈՒԼ

«Կոբանի. Հայոց գեղաստանության միջակա կայան»

Հոկտեմբերի 23-ին հիշյալ վերնագրով հոդված է հրատարակել ավստրիական «Դեր Շանդարսը»: Մեր ընթերցողին ծանոթ Սարկուս Բերնաթը, որն ի դեմք վերջերս հայեցվել է արբեջանական սեւ ցուցակում, իր բլոգում դասնություն գրելով վկայակոչելով գրում է՝ Կոբանիում՝ այնտեղ, ուր այսօր ֆրոնտն ու իսլամիսները դայվար են մղում, 1915-16-ին երիթուրերը հալածելով ֆուն էին հազարավոր հայերի: Տարօրինակ դեմքերը հաջորդում են միմյանց Սուրուչում՝ սահմանի թուրքական հասկածում: Նախկին ֆալաֆաթ, ֆուրջ ցեղախմբերից մեկի առաջնորդն իր որդու հետ ավստրիայում ստանվում է, Press TV-ի լրագրող կասկածելի հանգամանքներում ավստրիայի գոհ դառնում, սիրիական աղսամբների խմբի առաջնորդներից մեկը, որ Կոբանիում մարտնչում էր ԻՊՊ-ի դեմ, թուրքական հողում Սուրուչից ֆիչ հեռու Ուրֆայում ստանվում է ենթադրաբար իսլամիսների ձեռքով, ինչը վկայում է, թե հանցանքաճան առկա է՝ իսլամիս ահաբեկիչները ազատ ճեղագրվում են թուրքական ֆալաֆներում:

Ավստրիական օրաթերթը հիշեցնում է, որ այս վայրերը առաջին անգամ չէ, որ զառնարկում ու վայրագություն են տեսել՝

Օսմանյան կայսրությունը 100 տարի առաջ այս վայրերում էր սիրիական Դեր էզ Չուր անաթոս ֆուն հայերին: Սարկուս Բերնաթն այնուհետեւ մանրամասն շարադրում է այն, ինչ միջազգային լրատվամիջոցների ուշադրության առանցքում է՝ առանց հիշատակելու այս քաղաքների մասին գրված իրական դասնությունը՝ վկայակոչելով ֆրանսահայ դասնաբան Ռայմոն Գեյնոյանի «Հայոց գեղաստանություն. ամբողջական դասնություն» 2011-ին լույս տեսած աշխատությունը, Թամեր Աֆանի «Երիթուրերի ոճիրը մարդկության դեմ. Հայոց գեղաստանությունը եւ էթնիկ զտումները Օսմանյան կայսրությունում» 2012-ին լույս տեսած գիրքը: Իսկ ֆրոնտի Կոբանի, որին արաբները Այն ալ Արաբ անունն էին սվել, հայերի բերանում դարձել էր Արաբ Փունար կամ Արաբունարի: Ըստ Գեյնոյանի, 15 000 աֆսուրյալ, մեծ մասը Սվազից, 1915-ի սեպտեմբերին այստեղ էին հավաքվել: Օրական 150-170-ը մահկանացուն էր կնքում, իսկ շաբաթներ անց 4000-ն արդեն մեռյալ էին, ականասեսի դասնաճը իր գրքում շարադրած Ռայմոն Գեյնոյանին է մեջբերում ավստրիական օրաթերթը:

ԱՆՏԻՍ ԿՈՄՄՅՈՒՆԻՍՏ Գերմանիա

Հայաստանը ավելի մոտիկ հունաստանին, Կիպրոսին եւ Իսրայելին

Գաս Գիլիակե

Խմբագրությանը հասցեագրված «FLArmenians.com» (Ֆլորիդայի հայերը) կայքի գործադիր խմբագիր Դանիել Զուբալյանի հաղորդագրությունը տեղեկացնում է, որ Մ. Նահանգների կոնգրեսի հայկական հարցերով զբաղվող ենթահանձնախմբի նորանաճանակ փոխնախագահ Գաս Գիլիակեը դարձավ շրջանառվել է Հայաստանը ավելի մոտիկացնել Հունաստանին, Կիպրոսին եւ Իսրայելին: Այդ հարցում նրան օգնելու է այն հանգամանքը, որ նա միաժամանակ Յելլենական եւ Յելլենա-իսրայելական հարցերով զբաղվող ենթահանձնախմբերի փոխնախագահն է:

«Ես միշտ հիացել եմ այս ժողովրդի հասարակամությանը, մի ժողովրդի կամքի ուժով, որ հակառակ բազում առաջադրանքների եւ բռնաճարակների ճնշումների կարողացել է ծաղկել ու բարգավաճել: Երախտաբար եմ, որ հայկական հարցերի ենթահանձնախմբի մաս է կազմում հայերի Տեղաստանության 100-րդ տարելիցի շնորհի: Մտադիր եմ ջանասիրաբար աշխատել, որպեսզի կոնգրեսը անցկացնի նշանակալի եւ արդյունավետ բանաձեւեր, որոնք կնպաստեն Հայաստանի կենդանի եւ մյուս ոլորտների անվանական աղահոսման խնդիրների լուծմանը», ասել է նա կայքի թղթակցին:

Կոնգրեսական Գաս Գիլիակեը հանրադատական է Պալմ Հարբորից եւ Գերկայացնում է Ֆլորիդայի 12-րդ սարածաբանը: Հասարակական աշխատանքի կարեւորությունը նա սովորել է հորից, ով Ֆլորիդայի 9-րդ սարածաբանն է ներկայացրել Կոնգրեսում 1983-2006 տարիներին: Հոյաբ է իր ընթացիկ հունական ժառանգությամբ: Կոնգրեսում առաջին անգամ ընտրվել է 2006-ի նոյեմբերի 7-ին եւ այժմ ներկայացուցիչների դեպուտատ է դարձել: Հիմնադիր անդամներից է եւ փոխնախագահը «Յելլենա-իսրայելական միություն»: Անդամ է նաեւ ներկայացուցիչների դեպուտատի եւ Առեւտրի հանձնախմբի»:

Հոկտեմբերի 26-27-ից եղանակը կսրուկ կցրի

Արևկարգ իրավիճակների նախարար Արմեն Երիցյանը երեկ կառավարության նիստում հայտարարեց, որ հոկտեմբերի 26-ից Հայաստան կներթափանցեն սիբիրյան ցիկլոնները եւ հոկտեմբերի 27-ից ջերմաստիճանը կսրուկ կնվազի: Մասնավորապես, 20 աստիճանով օդի ջերմաստիճանը կնվազի Լոռու, Տավուշի, Սյունիքի մարզերում եւ Լեռնային Ղարաբաղում, իսկ Երևանում եւ մյուս մարզերում՝ 10 աստիճանով:

Արևկարգ իրավիճակների նախարարության տեղեկատվության համաձայն, հոկտեմբերի 26-28-ին, ժայռաձուլված հյուսիս-արեւելից արկիկական ցուրտ օդային զանգվածների ներխուժմամբ, սղասվում է եղանակային դայ-

մանների կսրուկ փոփոխություն: Ամենուրեք սղասվում են տեղումներ, առավելագույն ինտենսիվությունը կդիտվի հոկտեմբերի 27-ին: Լեռնային քաղաքներում, Լոռիում, Տավուշում, Սյունիքում եւ Արցախում տեղումները կդիտվեն ձյան տեսքով, մյուս քաղաքներում՝ անձրեւի: Նվաճ օրերին օդի ջերմաստիճանը Լոռիում, Տավուշում, Սյունիքում եւ Արցախում կնվազի 17-18 աստիճանով, մնացած մարզերում՝ 7-9 աստիճանով:

Երևանում հոկտեմբերի 26-ի ցերեկային ժամերին կանխատեսվում է, որ ջերմաստիճանը կլինի 11-13 աստիճան, իսկ հոկտեմբերի 27-ին՝ 10-12 աստիճան սառնություն, ժամանակ առ ժամանակ սղասվում է անձրեւ: Ա. Մ.

ՉՈՐԻ ԲԱՆԱՅԱԼ

Քառասուն տարի անոր բարեկամությամբ կառավարված էինք Սոսի հետ: Սոս Արսաբեկի Սարգսյանի: Ինչ-որ առիթով ասաց, թե իմն ինձ ավելի հաճախ է զանգում, քան ես իրեն: Պատահաբար ներկայացրի՝ «Լիստրասուրմայա գազե-սա»-ի իմ հրապարակումները: Ընդհանուր առմամբ, իրոք, այն-դեպ էր ստացվել, որ մեր այսպես ասած՝ կենդանի շփումը զիջում էր հեռախոսայինին: Գուցե այդ սովորությունն էր «Կիլիկիա» եւ «Արմենիա» նավերի անձնակազմերի հետ Սոսի հեռախոսային անվերջանալի խոսակցությունների նախադասումը: Այդ մասին ես մանրամասն դասնել եմ Եվրոպայի եւ աշխարհի շուրջ մեր ճամփորդություններին վերաբերվող գրքերում... Եվ ահա թե ինչի վրա առանձնահատուկ ուշադրություն դարձրիմք. Սոսի հետ կանոնավոր խոսակցությունն իմնին

թյան մեջ: Երբեք չեմ մոռանա, թե ինչ եղանակով դեմք ուներ իմ ընկերն այդ օրը:

Մահվան բառացիորեն նախօրեին ես երկար նստեցի Սոսի մահաճակատի մոտ Նա երկար խոսում էր Ղարաբաղի մասին եւ հանկարծ անցավ իր կրթոս երազանքին, որն ընդհանուր էր դարձել երկուսիս համար: Խոսքը Երեւանում թատրոն կառուցելու մասին էր: Նա այդպես էլ ասաց. «Երկու երազանք, երկու ճակատագիր. Ղարաբաղը եւ իմ թատրոնը»:

Սեպտեմբերի 26-ի վաղ առավոտյան զանգեց նա կինը՝ Նելին եւ հագվել լսելի ձայնով արձարեց. «Նա գնաց»: Բավական երկար դադարից հետո իմն էլ մեծագույն ջանքով դասաստանեցի. «Գնաց, որդեսգի մնա»: Ի դեպ, այդպես էլ վերագրել Յեսնահու ակնարկն անմոռանալի Սիլվա Կարոյանի մասին, որը գրել էի «Կիլիկիա» առաջադասումով: Բանաստեղծուհու մահվան լուրն առանց երբ ծովում էին:

վոյսյան ինձ հայտնի դարձավ, որ հացադուլին միացել եմ ես մեկ խՍՀՄ ժողովրդական դասագրասավոր՝ Վաչագան Գրիգորյանը եւ ԼՂԻՄ մարզխորհրդի նախագահ Սեմյոն Բաբայանը:

Ես բոլորովին էլ իմնանդասակ կանգ չառա Ղարաբաղյան շարժման այդ դրվագի վրա: Բանն այն է, որ արդեն երկու օր անց Սոս Սարգսյանին այցելեց ռուս ակնամարտի արժիստ Կիրիլ Լավրովը, որը հասուկ եկել էր Լեւոնտրոնից: Ամբողջ երկու ժամ Կիրիլ Յուրեվիչը նստեց Սոսի մոտ վեցերորդ հարկում եւ աղա բարձրացավ իմ ու Յամբարձույանի 13-րդ համար՝ սաստրոդ հարկում:

Լավրովի հետ զրույցի ընթացքում խոսք գնաց Սոսի մասին, եւ լուրջ ուսուցիչ, Վիկտոր Յամբարձույանը, դիմելով խՍՀՄ ժողովրդական արժիստին, ասաց. «Պե՛տք է հայտնե՛մ ձեզ, Կիրիլ Յուրեվիչ, որ մեր ողջ ժողովուրդը շատ է սիրում Սոս Սարգսյանին»:

- Իսկ ես գիտեմ, թե ինչու է ձեր ողջ ժողովուրդը սիրում նրան,- ասե-

ր Վիկտորին մի մարդու, որն այն-քան ղեկ էր մեզ: Մեր ժողովրդին: Մեր մեակույթին: Զ՛ի՛ որ ես չեի կարող չհիղարանալ այն օրը, երբ ժողովուրդը մեզն էր Վիկտոր Յամբարձույանի 82-ամյակը: Երբ Կիրիլ Լավրովը գնահատական էր տալիս մեր Սոսին, օգտագործելով ոչ թե դարձադրեք բառ, այլ «կուլտուրա» տերմինը: Այդպես էլ ասաց. «Նրա՛ Սոսի մեջ ամեն ինչ գալիս է կուլտուրայից. եւ՛ այն, թե ինչպես է նա խոսում, եւ՛ այն, թե ինչպես է լսում, ինչպես է ծիծաղում, ինչպես է վիճում, ինչպես է բարկանում, ինչպես է դաժանում իրեն բեմում»: Բայց չէր հաղադրում ամոլայման հավելել, թե ինչպես է մտածում Սոս Սարգսյանը, որը մեակույթին էր հանգեցնում ամեն ինչ, այդ թվում եւ մարդու ու մարդկության փրկությունը:

Սուրբ երբեք չէր շփոթում կուլտուրան արժիստի փայլի հետ: Նույնիսկ բեմում եւ կինոյում բոլորովին զարբեր կերպարներ մարմնավորելով, ջանում էր մարդու մեջ ընդգծել ամենակարեւորը, ամեն-

հուզվել: Այդ նա էր, որ 1990 թվականի մարտի 5-ին խՍՀՄ Գերագույն խորհրդի նախագահի անբիռնից հնչեցրած իր ելույթում խոսեց Սոսի մասին եւ Բաբայանի մասին, Ղարաբաղի ողբերգության ու ցավի մասին: Նա խոսում էր ոչ բարձր, բայց մեռյալ լռության մեջ (ելույթ էր ունենում առանց թղթի): Մի ինչ-որ դասի նա կանգ առավ եւ հագվել թեմելով նախագահության կողմը, որտեղ մտածեց եւ խՍՀՄ նախագահ Գորբաչովը, արժարեց արդեն բարձրաձայն. «Մի՞թե դուք այդպես էլ չհասկացաք, թե ինչ է կասարկել եւ կասարկում մեր մեծ երկրում: Այդպես էլ չհասկացաք, որ յուրաքանչյուր ժողովուրդ ունի սեփական, ինքնուրույն մեակույթ եւ միայն միասնական մեջ ենք մենք մեր կայացրած համամարդկային արժեքներ: Ամեն ինչ սկսվեց նրանից, երբ մենք մեակույթը սկսեցինք դիտարկել որդես վերակազմում, մինչդեռ այն հիմք էր բոլորի եւ ամեն ինչի համար, այն մարդկային կյանքի էությունն է: Արդյո՞ք դա չհան-

Սուրբ երկու արքայություն ուներ. Արցախը եւ թատրոնը

բարձրացնում էր անձնակազմի ուժին: Յամբարձույանը դեպ, երբ ոչ երկար ժամանակով կաղը դադարում էր, զգում էինք ոչ միայն Սոսի զրույցների, այլեւ նա զարմանալի ձայնի կարիքը: Հայկական առաջադասումների վրա Սոսի հետ հեռախոսային շփումներին ես դեռ կանոնադրաբանում, իսկ առայժմ խոսումս անեմ, որ այսօր նստեցի գրասեղանիս մոտ, որին դրված են արդեն արխիվային դարձած մի ամբողջ կույս թղթեր ու հուշագրեր՝ ընկերոջ մասին արված գրառումներով: Այն մարդու, որը սիրում էր կյանքը եւ «հարգում մահը»: Չակեցներն մեջ վերցրել եմ Սոսի բառերը:

Այդ, վերջին տարիներին, վերջին ամիսներին նա մահվան մասին խոսում էր կասարկալ հանգստությամբ եւ, իրոք, որոշակի հարգանքով: Նման դեպքերում ես ամեն անգամ փորձում էի փոխել թեման, բայց բոլոր փորձերն արդարյուն էին:

Ամեն անգամ բաժանվելուց հետո, սաք հետեւում, ես գրի էի առնում նրա շատ մեծ հուշագրերում, դասախոս էր՝ նույնիսկ անձեռնդրի վրա: Սուրբ մի՞տք լիակատար հանգստության մեջ էր, հաճախ ժողիցը դեմին: Եվ ես, շատ էր դասախոս, իմն ինձ հարց էի տալիս, թե արդյո՞ք նա մասին չէի չափազանց վարդուց անգլիացի գիտնական Ֆրենսիս Բեկոնի ասած բառերը, որը դեռ 16-րդ դարում փորձեց արծարծել մահվան թեման, եթե չասեմ՝ փիլիսոփայությունը. «Նկատե՛ք, թե որքան փչ է ազդում մահվան մոտեցումը ողորդների վրա, քանզի նրանցից յուրաքանչյուրը մինչեւ վերջ հավատարիմ է մնում իմն իրեն»:

Նա ոչ միայն անհարձար, այլեւ ինչպես ես էի ընկալում, չափազանց վառ էր զգում, թեմնելով, թե ինչպես են բժիշկներն ամեն օր դասվում իր շուրջ, եւ դա այն դեպքում, երբ բուն բժիշկների հանդեպ մեծագույն հարգանք էր տալիս: Մահից ոչ շատ առաջ նա ֆանասիկ կամով ու համառությամբ ժողովեց վերջին ուժերը, ինչպես ասում են՝ իրեն բուռը հավաքեց եւ վերջին անգամ այցելեց Արցախ, որտեղ փայլուն ելույթ ունեցավ գինու գավաթը ձեռքին, դախիճի մեռյալ լռու-

Բոլորովին վերջերս ողջ հայությունով նստեցիմ Սոսի մահվան մեկ տարին: Շատերը, ասես դայանավորված, կրկնում էին նույն բանը. «Մի՞թե արդեն մի ամբողջ տարի է անցել: Թվում է, թե երեկ դասախոս դա...»: Ինչ վերաբերում է ինձ, աղա ընդհանրապես ինձ թվում է, որ նա բոլորովին էլ չի մահացել: Ավելին, հաճախ եմ մտածում, թե բոլորովին վերջերս էր, որ մենք «Արմենիա» առաջադասումների անձնակազմով շնորհավորեցիմք Սոսին իր ութսունամյակի կադակցությամբ: Այն ժամանակ, հինգ տարի առաջ, ես արքայականին հեռախոսով նրա համար կարագի իրեն նվիրված բանաստեղծությունը, զգնվելով Ասլանյան օվկիանոսում: Ավ այսօր չեմ հավատում, որ արդեն ամբողջ հինգ տարի է անցել: Ահա եւ որոշեցի, փորձելով իմ արխիվները, հիշել այդ մարդու, մեր Սոսի բոլորովին էլ ոչ թե մահվան, այլ կյանքի մասին:

1990 թվականի սեպտեմբերի 9-ին Մոսկվայի «Մոսկվա» հյուրանոցում ես ֆաղափական հացադուլ հայտարարեցի որդես բողոքի նշան Գորբաչովի կողմից Ղարաբաղում սահմանադրական իշխանության լուծարման դեմ: Հաջորդ օրը ինձ մոտ մտավ Սուրբ եւ անուր ու հաստատական տեղեկացրեց, թե իմն էլ է հացադուլ հայտարարում: Ես կտրուկ դեմ էի հենց միայն այն դասառնով, որ նա ծխող էր: Նմանատիպ ֆաղափական բողոքների համաժխարհային փորձը ցույց է սկսել, որ ծխողները ծանր են սանում հացադուլը, եւ որ հայտնի են դեպքեր մահվան ելով: Սակայն Սոսն ամեն օր համառորեն խնդրում էր ինձ: Ես համառորեն չէի համաձայնվում: Բայց ողորակող ընկերս հասավ իր ուզածին: Պարզապես նստեց հյուրանոցի իր համարում եւ հացադուլ հայտարարեց: Աջակցած հանձնվեցի: Դա արդեն սեպտեմբերի 14-ին էր: Նույն երեկ մեծ ու հաստատորդայնակով իմ համար մտավ Հայաստանի Գիտությունների ակադեմիայի նախագահ, մեծ աստղագետ եւ աստղաֆիզիկոս Վիկտոր Յամբարձույանը: Նա ինձ նայեց այնպես, որ ես իսկույն հասկացա՝ այստեղ էլ եմ հանձնվելու: Առա-

սաց Լավրովը, - հանձնված եմ, ոչ միայն ձեր ժողովուրդը, այլ առաջին հերթին ռուս եւ ընդհանրապես ողջ խորհրդային ժողովուրդն է սիրում նրան ոչ միայն այն դասառնով, որ համաձայն դերասան է: Ես հաճախ եմ մտածել այդ մասին եւ կարծես թե դարձել եմ այդ սիրո դասառնի բովանդակությունը: Գտել եմ Սոսի հանդեպ սիրո գաղտնիքի բանալին: Դա կուլտուրան է: Նրանից կուլտուրա է ստանալու շուրջը, որը ոչ միայն արժանապատի է երեսն գալիս շփման ժամանակ, այլեւ ներքին, նույնիսկ խորքային բնույթ ունի:

Այդ երեկ մենք երկար խոսեցիմք Սոսի մասին: Ես նույնպես ասացի իմ խոսքը: Եվ նույնիսկ ֆից անմիջապես առաջ, դասարկ ստանդոնով (հացադուլի իններորդ օրն էր) ես առաջին հերթին հուշագրեցի գրի առա Վիկտոր Յամբարձույանի եւ Կիրիլ Լավրովի զրույցը: Գիտե՛ք, որ ինչ-որ ժամանակ ղեկ գա ֆանտերոդ դարի երկու ակնամարտ անձանց ոչ միայն այդ հանդիպումը, այլեւ հասկարդես այն, թե ինչ էին խոսում նրանք ոչ դասական ակնամարտ մարդու, մեր հայրենակցի մասին:

Եվ ահա, կարծում եմ եկավ այդ ժամանակը: Չկա արդեն հայ մեծ գիտնականը, չկան հայ եւ ռուս ակնամարտ արժիստները: Բայց մնացել է իմ հիշողության մեջ այն հանդիպումը: Մնացել են Սոս Սարգսյանի մասին ասված բառերը: Բառեր սիրո եւ խորին հարգանքի:

Եվ այդ ամենի մասին ես մտածեցի այնօրը, երբ դուրս էի գալիս հիվանդանոցից, որտեղ բժիշկներ-

զեցրեց նրան, որ մեակույթ ենք համարում ընդամենը, ասեմք, շեփոխյան կրեթը բեմում կամ ֆանդակների կախարհական գծերն ու ձեւերը: Այնինչ մեակույթի հիմունք ընկած է գթարտությունը, որի բացակայությունն էլ հանգեցրեց Սոսի մահին, իսկ հիմա ահա՛ նաեւ Բաբայանը:

Ես երբեք չեմ մոռանա այդ ուղեները: Նիստերի Կրեմլյան դահլիճում ֆառ լռություն էր իշխում, քանզի Գորբաչովը մի ինչ-որ ձայնարկությունից հետո ցածրաձայն ու բազմիմաստ արձարեց «Դա՛-ա»:

Սուրբ, հաճախ հիշատակելով, որ հայ թատրոնի դասությունը գալիս է դարերի խորից, եւ որ Հայաստանը մեծ դերասանների հայրենիք է, ամոլայման ավելացնում էր. «Ասե՛ք հայկական արյան հենց բուն կազմում դեղիք թատրոնը ձգող մի ինչ-որ բան կա»: Նա զսնում էր, որ ոչ թե մեակուրականությունը, այլ ողջ ժողովուրդն է իր դերասաններին ընկալում որդես ազգային ոգու մարմնավորում:

Եթեք եր ասում: Մի կողմ թողած կեղծ համեստությունը, խոսում էր նաեւ իր մասին: Մանականը երբ թեման ողորդ էր: Ես երջանիկ էի, երբ դարաբաղյան դժոխակ սարիներին հանձնվեցի, որ այն ժամանակ Գարեգին Նժդեհը ամենից շատ մեջբերվող մեր հայրենակիցն էր: Այդ նա էր զսնում, որ ողորդ գործուն գեմ է: Եվ երբ մեծ գորահրամանատարն ու փիլիսոփան, ես կարեմ նաեւ՝ հրապարակախոսը, լուսագրի մեջ մարտավորեցնում էր մեզ բոլորիս արդեր կազմել եւ մարսն սկսել նրանից, որ իմն ֆո մեջ հաղթես սեփական դարտությունը, հաղթահարես իմն ֆեզ, մեմ հասկացանք, որ վրա է հասել մեր ժամանակը:

Ղարաբաղյան շարժման առաջին իսկ օրերից Սուրբ, լեզենդար Սիլվայի մամն մտավ դայաբարի արդեր:

Քչերն են այսօր հիշում, որ արդեն մի ֆան օր անց այն բանից, երբ սոււմայիթյան հաճված փախսականների հոսքը թափվեց Երեւան, Սոսն իր բնակարանը վերածեց իսկական շատրան: Նելլիի հետ այն ժամանակ արդում էր Սուրբ Սարգիս եկեղեցուց ոչ հեռու:

⇒ 1 Թե ո՞րքան հարկերի թեթևացումը սահմանափակում է ցրաններում թույլ կես մեր աղբյուր գյուղացիներին բիզնես կամ առևտուր նախաձեռնել, սա թերևս լավ թեթևացում է դեռ եւ կերտա օրենքի կիրառման ընթացքում, եթե, իհարկե, այս նախաձեռնությունը ընդհանրապես չվերածվի խոշոր բիզնեսի ներկայացուցիչների կողմից այս անգամ սահմանային համայնքներն իրենց համար օժտոր, սահմանափակ համայնքների բնակիչներին՝ մանր արտադրողի իրենց ծառան դարձնելու ծրագիր: Հիշում եմ ասում էին փողոցային առևտուրը վերացնում ենք, որ փողոցային առևտուր ծավալվի, համ է մրցակցությունը կբերի արտադրողներին և ծանրացնում: Եղավ լրիվ հակառակը, գյուղացին զրկվեց իր արտադրանքի հարմար գնով իրացնելու հնարավորությունից, Երևանում սնունդի եւ գյուղատնտեսական արտադրանքի առևտուրը դարձավ մի փոքր անձանց մենաշնորհը, իսկ գները այդ մենաշնորհյալների ֆահաճույքի արգասիք թանկությամբ փայլեցին: Գումարած, որ բյուջեի վրա բավական մեծ՝ երկուսուկես միլիարդ դրամի բեռ է նստելու այս օրենքի գործողությունը՝ ժամանակի ավելի երկարակյան կարգավորում այն հետքերով հաշվարկներով:

Բայց, իհարկե, օրենքի նպատակը բարի է, չնայած դրա բարի իրագործման երաշխիք ոչ ոք չի կարող տալ, կյանքը կարող է լրիվ այլ իրավիճակ ստեղծել: Դա անգամ ենթադրել են փաթեթում փորձ անելով զգուշանալ եւ մանրամասն փաստաթղթավորման անհրաժեշտություն նախատեսելու գնով կանխել սենսաթուրու սուբյեկտների կողմից արհեստականորեն մանրամասն առևտրի օբյեկտների ձեռավորումը եւ իրացման ծավալների փողոցային խոշոր հաշվարկներով:

Չանենայնդեղում՝ փաթեթի հարակից զեկուցող գլխավորասային հանձնաժողովի նախագահ **Վարդան Ավագյանն** այն օրը շարժարձային փոփոխություն անվանեց Հայաստանի սենսաթուրային փողոցային առևտրային մեջ, երբ փողոցային առևտրային մասնակցի մասին է խոսք գնում, չնայած բյուջեի լրջագույն բեռին: Ըստ նրա՝ սա լրջագույն փոփոխություն է նաեւ սոցիալական փողոցային առևտրային մեջ:

Փաթեթի ընդդիմախոսները, այդ թվում՝ առաջարկներ անող զանազանները, կողմ լինելով սահմանափակ հոգսը թեթևացնելուն, իրենց մտադրությունն էին հայտնում: Հիշեցնենք, որ այս կարգի օրենսդրական նախաձեռնություն ուներ նաեւ **Նիկոլ Փափյանը** (նա դեռ էր կառավարության փաթեթի ընդունմանը), որով առաջարկվում էր սահմանափակում բնակիչներին ազատել հարկերից, էլեկտրաէներգիայի, ջրի եւ գազի համար վճարելուց, որը կառավարությունը մերժել է: Բնականաբար օրինագծի գլխավոր ընդդիմախոսներից մեկը նա էր՝ նշելով, որ այս նախագծի ինստիտուցիոնալ կառուցումը սահմանափակում էր համայնքները հարկերից ազատելու հետ, սեղերի խանութների սեղերը շուկայի մեջ գալու օրենքի դեմ՝ ֆանի որ սահմանափակում անուով խոշոր

բիզնեսն իր միլիարդներն է կրկնապատկելու, սահմաններն էլ վարսավիրանոց չեն գնում՝ իրար մազ են կտրում: «Ինչ որ գիտատեսական արժեքներ են տալիս սահմանափակումներին, որոնցից մասն է չեն օգտվելու, էդ սահմանափակումների մասին որ մտածեմ, չեմ քաջանի մասն ֆանի հինգ սարի ու միլիոնաճեղ դառնալիք», ասաց նա: Ու անգամ այդ առիթով նա ու հարակից զեկուցող Վարդան Ավագյանի միջոցով մի լեզվակոթիվ ծագեց, որն ավարտվեց իրար «այ տղա», «այ տղան դու ես» բնորոշումներով: «Ամառային սահմանային ուսուցիչ-խմուրներից հետո ֆեյլ սահմանային համայնքներին», ի վերջո իր ելույթում այսպես անվանեց Ն. Փափյանը փաթեթը՝ նկատի ունենալով հարկային արժեքները սալը բազմաթիվ նախադրյալներով համեմատելով:

Ինչպես մի քանի օրվա **Հակոբ Հակոբյանը** մի քանի նկատառումներ հայտնեց, որոնք իր գործընկերներն այնքան էլ

դին. «Հիմա ինչ արժեքներն ունենում են՝ սահմանափակումն ունենում են սարքում: Պարզ չէ, որ Երևանից բիզնեսը փորձելու է այնտեղ թափանցել: Հակոբ Հակոբյանը որ էդպես մտածել գիտեմ, բա ո՞նց եմ այսպես վարվում», հարցրեց նա՝ նշելով, որ ճիշտը սահմանափակումն արժեքները ծառայությունները մասշտիբ դարձնելն է:

Հեղինակ Նաղդայանն, որդես ԱԺ փոխխոսնակ, իր արձագանքը ելույթում առաջարկեց այս թեմայի շուրջ գրել սենսաթուրային վեճեր չանել: Եւ գուցե փաթեթը՝ հարկային բեռի իջեցումը եւ ռիսկերից խուսափումը՝ հաշվարկային բացարձակ բարձր կարգադասությամբ: «Վերջինիս բացակայությամբ հարկային համակարգը կփլուզվի», ասաց:

Պատասխանները ելույթները լուրջ առաջարկներ էին դարձնում: «Փորձեք ներգրծել կազմակերպել, եւ այնտեղ առևտուր ու սենսաթուր կլինի», ասաց **Թեան Պողոսյանը**: **Արմվիկ Սինայանը**,

Ի՞նչ կսան հարկային ...

չէին նկատում փաթեթում, նշելով, որ բիզնեսը չեմս է խառնվի ղեկավարում- փողոցային հարկաբեռնային, բիզնեսը սոցիալական կողմ չի, երկուսուկես միլիարդ է վերցվում բյուջեից՝ նպատակը բարի է, ճիշտ է, բայց մեր շուկային հակված է խախտում անելու: Նա կողմ էր հարկերը հավաքելուն եւ դրանք վերստին նպատակային ազակցությամբ սահմանափակում գյուղ ուղղելուն:

Էդմոն Սարուխանը խոսում էր օրենքի դրույթները ֆան սարով ամրագրելու անհրաժեշտության մասին, որդես երկարատե ծրագրեր իրականացնելու երաշխիք, ֆանի որ մեծ ներդրումների համար վստահության բաց կա: **Սամվել Ֆարմանյանը** փաթեթն անվանեց սահմանափակում գրանցում դեմոկրատիկական վիճակի դեմն առնելու սենսաթուր «սոցիալական» նախաձեռնություն, ֆանի որ սահմանափակում սարածներին զարգացման համարի ծրագիր է ղեկավարում: խնդիրը գերառաջնահերթություն հայտարարելով, ամբողջական լուծումներով, թե չէ այս կարգի լավ նախաձեռնությունները չեն բերելու արդյունքի:

Հեղինակ Բիբոսյանն այլ սենսաթուրից դիտեց հարցը՝ փող ենք վաճառում, հիմա թեկը սառնելու սոկոս է մեր երկրում, իսկ ամբողջ աշխարհում երեքից-հինգ սոկոս է, վարկերը թանկ են, էդ ուղղությամբ մտածենք: Հիսուսահազարդարանոց բնակարանը յոթանասուհազար է նսում (փաթեթում հիմա ինչի սոկոսը սահմանափակում է ինչի սոկոսը ինչի համար իջեցնելու վերաբերյալ դրույթ կար՝ եկամտահարկը՝ հիմա թեկային վարկի չափով հետ վերադարձնելու սենսաթուր):

Կորյուն Նահապետյանը չափազանց կարեւոր շարժման անվանեց նախաձեռնություն անվանեց կառավարության փաթեթը՝ շարունակություն ակնկալելով:

Հրանտ Բազրայանը համոզված էր, որ հարկային արժեքները ինքնին լավ բան չեն՝ հարկը ղեկ է հավաքել ու դրանով օգնել ազակցության կարիք ունեցող

հիշելով սահմանափակում գյուղերի դատարանային վերաբերյալ երկու մայր օրենքները՝ սոցիալ- սենսաթուրային արժեքները՝ սոցիալ- սենսաթուրային արժեքները սրամարդերու անհրաժեշտության մասին նշեց: Նա նաեւ ՀՀԴ խմբակցության անունից խոսելով նշեց, որ նախագծի սուբյեկտների ցանկը ղեկ է անվանվի սահմանափակում բնակավայրերի ցանկ, բովանդակություն եւ ցրանակ ֆիստելով: Չարմանալիորեն՝ նա չէր վախենում խոշոր բիզնեսի՝ այս բնակավայրերում հայտնվելու, դա աշխատեղ է ստեղծում, այնպես որ փաստաթղթավորման խիստ դաժանումն առաջարկում էր մեղմել:

Չանայնքների խնդիրներին ֆաշտեղայակ **Արայիկ Հովհաննիսյանը** մարտական գործողությունների համար չօգտագործվող, գնդակոծության ակ եղած գյուղերի՝ ջրի եւ հողի հարկից հիսուն տոկոսով ազատելու մասին կառավարության որոշումը հիշեցնելով նկատեց, որ այդ ցուցակը կարող է համընկնել այս փաթեթի համար առաջին փուլում ընդգրկվելիք գյուղերի ցուցակի հետ:

Սիմոն Զահեդյանը, ՕԵԿ խմբակցության անունից, մի ֆանի խնդիր սենսաթուր: Նա կողմ էր համայնք մոնեթինգը՝ սրատեղական սենսաթուրային առկայության անհրաժեշտություն, ռիսկերի արդարականացման հիմնադրամի ստեղծում, ինչպես նաեւ՝ կոռուպցիոն ռիսկերի ավելացում էր սենսաթուր փաստաթղթավորման բարդությամբ: Բայց զաղափարին ՕԵԿ-ը կողմ էր՝ եթե իրենց նկատառումները հաշվի առնվեին:

ՀԱԿ խմբակցությունից **Լեւոն Զուրաբյանն** անմիջապես խորամանկություն սենսաթուր այս փաթեթի ներկայացմամբ, որ ընդդիմության «Կառավարության ճգնաժամի մասին» մախաձեռնությունն արժեքներ չենմարկվի հանրահավաքից առաջ՝ ուժարդություն հրավիրելով, որ ութ մախագծից միայն երկուսը կարող ունեն սահմանափակում գյուղի հետ: «Կառավարման ճգնաժամը հենց սա է՝ վախե-

ցած իշխանությունը», ասաց ու խոսափալ անեն ինչ ասել այսօրվա հանրահավաքին:

ԲՀԿ-ի ներկայացուցիչ **Սիմոն Սեֆյանյանը** զաղափարին կողմ էր, բայց նախ, ըստ նրա՝ արժեքները սալու էֆեկտը ղեկ է գնահատել, իսկ սենսաթուրային ազակցության գնահատումը չկար: Նա ասում էր, թե դատարան այն կլինի, որ ինվեստիցիոն ֆաշտեղ ու սարածի ներուժը ներկայացվե, հետ արժեքները սալին: Եթե առանձնացում լինի օրենքների (դա շատերն էին առաջարկում, այդ թվում՝ ՀՀԿ-ականները, որ սահմանափակում գյուղի վերաբերյալ նախագիծն առանձնացվի մյուս սենսաթուրային վեճ օրենքից), եւ փաթեթի այլ խնդիրները լուծվեն՝ միգրացիոն ԲՀԿ-ն կողմ կվարկի:

ՀՀԿ խմբակցության ղեկավար **Վահրամ Բաղդասարյանն** ափսոսաց, որ փաթեթի իրականացման փուլերին անդարձ չեղավ, փաթեթում եղած օրենք-

ների սարանցանման էր կողմ նաեւ, փաստաթղթավորման խոսքային հետ կարողած խնդիր սենսաթուր մասնակի մոնեթինգ կիրառումը համար համարելով, որդուներով փաթեթը ու նրա մեջ դրված ֆաղափականությունը:

Հիմնական զեկուցող Վարդան Սիմոնյանը ֆնմարկումը եզրափակեց՝ ընդունելով մի քանի առաջարկներ՝ առանձնացված փաթեթ կներկայացվի երկուսը ընթերցումից հետո, ցանկի վերաբերյալ էլ դատարանում եղավ՝ մարտի ֆանսեկիին սահմանափակում համայնքների՝ կառավարության հաստատած ցանկը որդես կողմնորոշի կլինի Նա հիշեցրեց, որ սահմանափակում սարածներում գույնահարկ չեն վճարում, ֆանի որ շինությունները մինչեւ երեք մլն դրամի արժեքը չեն գերազանցում, հողի հարկի հարցով էլ՝ մարտական գործողությունների սարածներում չօգտագործվող հողի հարկն էլ կառավարությունը փոխհատուցում է: Հարկային արժեքները միջազգային մրակակցություն չեն խախտում, բայց մեր աշխարհագրական սեղադրությունն էլ չունեն այդ երկրները:

Սի խոսքով՝ երկու օր բավական շատ խոսեցին այս հարցի վերաբերյալ խորհրդարանում, իսկ թե ի՞նչ կսանա գյուղացին, կերտա միայն սեղերում, փաթեթը կիրարկելիս, մասնավորում որ այն առաջին ընթերցմամբ ընդունվեց: Սենսաթուր էլ ֆաղափական վայրիվերումներից ավելի կարեւորեցին այս ֆնմարկման մասին դատարանը, գուցե սահմանափակում սարածների մեր սահմանափակում բնակիչները կարողանան ավելի շուրջ հետեւություններ անել գլխներին գալիքի վերաբերյալ: Իսկ որ ֆաղափական զարգացումների մասին եղյակի այսօրվա հանրահավաքից հետո դիտարկումներ անենք, չենք կարծում, որ մեծ փոփոխություններ եղած լինեն մեր ֆաղափանսում: Վարչապետը վստահ էր, չէ, որ կառավարման ճգնաժամ Հայաստանում չկա, ուրեմն մի բան գիտե:

Սուր երկու արքություն ուներ. Արցախը եւ թասրոնը

⇒ 3 Ամեն օր վաղ առավոտից նրա դռան մոտ հերթ էր գոյանում: Սուրբաբիցի փախսականները լուր խոնկում էին բակում: Սուսի եւ սաղաղափոր նկարիչ Սարգիս Սուրադյանի հետ սկզբում այցելեցին Հայաստանի Միմիստների խորհրդի նախագահ Ֆարեյ Սարգսյանին, առաջ ուղղվեցին Էջմիածին, Ամենայն հայրց կաթողիկոս Վազգեն Առաջինի մոտ: Հաջորդ օրը Էջմիածինը Պետական բանկի հաշվարկային փոխանցեց ավելի ֆան երկու միլիոն ռուբլի (այն ժամանակ դա ահռելի գումար էր): Մի ֆանի ուսանողներ կամուկին ցան-

կություն հայտնեցին աշխատել Սուսի ցարում: Յուրաֆանյուրի սեղանին համակարգիչ էր դրված: Գրի էին առնում անունները, անձնագրերի համարները, հանձնում սագականներ, որոնք նախադես մեզ ուղարկում էին բանկից: Դա շարունակվեց մի ֆանի ամիս: Շուտով Ֆարեյ Սարգսյանը հասավ ամենագլխավորին: ԽՍՀՄ-ի սարքեր սարածաբանները նրա խնդրանքով մեզ ուղարկեցին ֆինանսական սնակների առեղի ֆանակի կոմիտեյներ, որոնք իսկույն ուղարկեցին Սենսաթուրային: Մի ֆանի անգամ Սուսի եւ Սիվկա

Կաթուսիկայանի հետ մեկնեցին Արցախի մայրաքաղաք եւ սեսանք, թե ինչպիսի բուռն աշխատանք էր սանում այնտեղ Սենսաթուրային ֆաղափարե Մախիմ Միրզայանը: Կարճ ժամկետում նա համեմայնողեղ կարողացավ ֆաղափար կառուցել մի ողջ թաղամաս, որն այդպես էլ կոչվում է՝ Սուրբաբիցյան: Եվ այդ ամենի մեջ կար Սու Սարգսյանի ոգին: Նրա սան դռանը ինչ-որ մեկն այն ժամանակ կավճով գրել էր բառեր Սուրբաբի առակից. «Ավերված անդարիսող ֆաղափար նույնն է, թե մարդը՝ ոգուց գուրկ» (Հին Կսարան):

Ես բոլորովին չեմ կասկածում, որ ճակատագիրն Աստու կամով ինձ մոնեթրեց Սուսին: Հիմա, երբ նա այլեւս չկա, չափից ավելի լավ գիտեմ, թե ո՞րքան ղեկ էր մեր ժողովրդին նրա ոգին: Չէ՞ որ դեռ վաղուց է ասված, թե աղեղը կոսրվում է լարումից, իսկ ոգին՝ թուլանալուց: Դրանում իմնք՝ Սու Սարգսյանը համոզեց մեզ բոլորիս, հանձարեղաբար մարմնավորելով Չորի Միոյի եւ Նահապետի կերպարները:

Մի ողջ սարի է, ինչ Սուրբ մեզ հետ չէ: Այդ ընթացքում մենք իմացանք, որ նրա կյանքը անչափելիորեն վստահ էր: Այդ հավանաբար

⇒ 1 Եվ եթե այսօր հակիրճ բնութագրենք 18-ամյա աշխատանքային ճանապարհ անցած «Մոսխալմեդ» միջազգային բժշկական կենտրոնի գործունեությունը՝ կասցվի հետևյալ տասները. բժշկական 31 մասնագիտացում, 1390 ծառայություն, օրական 1000 այցելություն, մշակական գրանցված 164.000 հաճախորդ, 400 բուժֆոյր, 200 բժիշկ, որոնցից 35-ը բժշկական գիտությունների թեկնածու, 4-ը՝ դոկտոր, 3-ը՝ ՌԴ վասակավոր բժշկի սիս-դոսակիր...

համար՝ մասնագիտական ժամանակակից որակավորում եւ սղասարկման բարձր կուլտուրա ունեցող անձնակազմ, կախված կաբիմեսներ, հեսագոսող եւ հնարավորինս արագ ախտորոշող մասնագիտացված բուժսարավորումներ, մի խոսքով ամեն ինչ՝ այցելուներին ընդունելու եւ վերջում գոհ ու շնորհակալ ճանադարհելու համար: Իսկ մեզ մոտ հաճախում են ամենասարբեր խավի մարդիկ՝ «հասարակ մահկանացուներից» մինչեւ մշակույթի, գիտության եւ ֆադակական էլիտայի ամենամա-

կից բուժսարավորումները, որոնցով լիովին հագեցած է կենտրոնը: Եվ մեր այս մեծ ու համերաշխ կուլտիկի ղեկավարության առաջնահերթ խնդիրը գործունեության հեսագա կասարելագործումն է, ձեռնբերումներով չբավարարվելը, աշխատանքային բնականոն ղիթմի շարունակական կասարելագործումը:

Մոտ աղագայում մենք կունենանք նաեւ շարագոնության ծառայություն եւ բժշկական ամիեսաձգելի օգնություն կցուցաբերենք մարդկանց: Նախատեսվում է նաեւ

Վարդգես Արծրունի. «Տայկական գենի հաղթարձակը շարունակվում է»

Վարդգես Արծրունի

Տիգրան Մարկոսյան

Այս ամփոփ վիճակագրությունը մեր գրույցի ընթացքում առավել ամբողջական է դարձնում 2005 թվականից բժշկական կենտրոնի գլխավոր բժիշկ, բժշկական գիտությունների դոկտոր, որոճիտոր, մեր հայրենակից Տիգրան Մարկոսյանը:

Նա ծնվել է Երեւանում, 2001-ին գերագնացությամբ ավարել է Մոսկվայի Մեչենոկի անվան բժշկական ակադեմիան, 2006-ին դասադանել է թեկնածուական, իսկ 2012-ին՝ դոկտորական թեգերը: 2004-2010 թվականներին համատեղությամբ աշխատել է Մեչենոկի անվան 1-ին կլինիկական հիվանդանոցում: 2007 թվականից ուրուղաների եվրոպական ասոցիացիայի անդամ է: Կինը հայ է՝ ջութակահարուհի: Երկու զղա ունեն՝ փոբրը՝ 3 տարեկան, իսկ 9-ամյա որդին, որ որոշել է գնալ հայրիկի ճանադարհով, սովորում է Մեչենոկի անվան բժշկական ակադեմիային կից դորոցում:

«Մոսխալմեդ» միջազգային բժշկական կենտրոն բաց բաժնեկիական ընկերությունը 2013 եւ 2014 թվականների արդյունքներով՝ ՌԴ առողջադարձության նախարարության կողմից անընդմեջ զբաղեցնում է առաջին դասակարգը՝ հոդարտությամբ մշում է Տիգրան Մարկոսյանը: Այս ամենախաղեղ գնահատականները, առաջինի սիտուրը, մանավանդ՝ ռուսասանյան հայցնի բուժաստատությունների առկայության եւ նրանց հես մրցակցության դայանմներում, սարիների լարված եւ սնաջան աշխատանքի արդյունք են: Բժշկական գործունեության լավագույն ավանդույթներ ձեւավորած մեր կուլտիկի իր գոյության սարիներին նվաճել է բարձր հեղինակություն եւ վասահություն՝ ինչդեա այցելուների, այնդեա էլ Ռուսասանում հայցնի մեր գործընկերների շրջանում: Այստեղ, իրոք, ստեղծված են բոլոր անհրաժեշտ դայանմները առաջինը լինելու

նավոր դեմբերը, որոնցից մեկ անգամ չէ, որ շնորհակալության ու երախտի ջերմ խոսքեր ենք լսել: Այդ գնահատականներն ու վասահությունը մեզ դարավորեցնում են մշատդես կասարելագործվելու եւ նորացվելու:

Մեր կենտրոնում, այցելուներին բազմակողմանի հեսագոսելուց եւ հիվանդությունները կանխորոշելուց գաս, արվում են նաեւ միկրոկոդիկ վիրահատություններ, որից հեսո հիվանդներին սեղափոխում ենք տուն եւ այնտեղ սսանձում հեսագա խնամքը եւ՝ մարդկանց վերադարձնելով աշխատանակությունը: Կենտրոնում կասարվում են նաեւ կոսմեսիկ վիրահատություններ եւ փոխդասվասումներ: Մի խոսքով, այսօր մեր բուժաստատությունը ամուր եւ վասահ կանգնած է մարդու համար ամենատրեժավորի՝ առողջության դահդանման դիրբերում: Իսկ գներն էլ մասշեղի են՝ մարդկանց գրդաններին հասո՝ 40 դոլարից սկսած: Ունենք նաեւ գեղչային կայացած համակարգ, սարվա ընթացքում գործում են բազմազան ակցիաներ, ղեկավարությունը սիրով ու դասասակամությամբ, առանց որեւէ դասարդամի, հանդես է գալիս բարեգործական ձեռնարկումներով...

Եվ դասահական չէ, որ բժշկական աղախվագրական բազմաթիվ ընկերություններ, սղասարկման համար կարեւորագույն՝ «գինորակ» դայանմներին ծանոթանալուց հեսո, նախընտրում են դայանադեր կնքել հենց մեր բուժաստատության հես:

Ունենք նաեւ բժշկական վերականգնողական մեր կենտրոնը, որը գնվում է Մոսկվայի Տրիֆոնովյան փողոցում: Այնտեղ նույնդես հավաքված են փորձառու եւ բարձրակարգ մասնագետներ, ովքեր սիրադեսում են ժամանակակից բժշկության գիտելիքներին եւ գաղսնիքներին: Նրանց կուսակած փորձը լրացնում են ժամանակա-

բացել սսացիոնար հիվանդանոց՝ հագեցած թե բարձրակարգ մասնագետներով, եւ թե ժամանակակից դայանմներով ու սարավորումներով: Պլանավորված է ունենալ նաեւ շաս կարեւոր մի բուժհաստատություն՝ մանկական որուլիկինիկա...

Ջրույցի ընթացքում բուժաստատության գլխավոր բժիշկը հասով շեշտում եւ կարեւորում է ղեկավարության ամենօրյա ուշադիր վերաբերմունքը բուժանձնակազմի նկատմամբ, որը անչափ անհրաժեշտ նախադայան է կուլտիկից չեռանալու, մշատդես իմփնակասարելագործվելու եւ նորանոր նվաճումներ աղախովելու համար: Բժշկի աշխատակարձն, օրինակ, հասնում է մինչեւ 3.000 դոլարի սահմանագիծը, կան բազմաթիվ արտոնություններ, որոնցից օգվում են կուլտիկի բոլոր անդամները, ձեւավորված են ավանդույթներ, որոնցով աղոում են շնչում են Ավեսիբ Բուժանաղայնի անվան «Մոսխալմեդ» միջազգային բժշկական կենտրոնի աշխատակիցները:

Այս բուժաստատությունից սսացած մեծ տղավորություններս երբ փորձեցի կիսել հիմնադրի՝ Վարդգես Արծրունու հես եւ հենց նրանից լսել ռուսասանյան ոչ դյուրին մրցակցության դայանմներում աննախաղեղ հաջողությունների հասնելու գաղսնիքը, նա, ինչդեա միշտ, իր խառնվածիին հասով անմիջականությամբ անսղասելի բացահայտում արեց.

- Դրաճներ չկան, ամենամեծ հրաճը, ինչը վկայում է նաեւ դասնությունը, հայի դորդող ուղեղն է, հնարամտությունն ու մեծ հավասք: Խելացի ու դասակարգի հայի միջքը աշխարհի բոլոր ծագերում էլ հաջողություններ է արձանագրել, եւ եթե որեւէ սեղ կա թեկուզ մեկ խելացի հայ, ուրեմն՝ հայկական գենի հաղթարձակը շարունակվում է, եւ սղասեք նորանոր հաղթանակներին...

Թուրքիա-Իսլամական պետություն կապը գաղտնագրած լրագրողը վթարի գոհ

Գուլյու-ով սարածվեց այն կասկածը, թե ամերիկալիբանանցի լրագրող Սերենա Շիմը հոկտեմբերի 19-ին իսլամական դեսոթյանը ՆԱՏՕ-ի աջակցության մասին հեսափննությունը հրադարակային դարձնելուց 24 ժամ չանցած ավսովթարի գոհ է դարձել: Բեռլինցի հրադարակախոս Կիլիելմ ֆոն Փափը համադրելով մի շարք աղբյուրներ գում է, թե Շիմը նկարահանել է, թե ՆԱՏՕ-ի անդամ Թուրքիայից IS-ի մարտիկները ինչդեա են իրենց եղբայրներին Սիրիա սննդի անվան սակ օգնություն հասցնում փոխադրամիջոցներով, որոնց վրա NGO, ինչդեա նաեւ UNO լոգոն է եղել, այդ թվում WFP՝ World Food Programme-ի: Դոկտեմբերի 17-ին լրագրողն իր լրավամիջոցին՝ իրանական Press TV -ին հաղորդել է, թե թուրքական գաղսնի ծառայություններն իրեն «լրեսս» են որակել, իսկ 48 ժամ հեսո ավսովթարի գոհ է դարձել: Որն է Սերենայի «սխալը», հարցնում է հեղինակը: Ոչ միայն այն հանգամանքը, որ իր նկարահանած ֆիլմում ցուցադրել է Թուրքիայից Սիրիա ուղեւորվող փոխադրամիջոցների լոգոները, այլ նաեւ՝ ակտիվ աշխատել է Կոբանիում՝ ներկայացրել, թե ինչդեա է թուրքական զինուժը ամբողջ սահմանային գոտին վերահսկում՝ խոչընդոտելով թե մարդասիրական օգնությունը Կոբանի հասցնելը, թե ֆրդերի կամավորական ուժերին սահմանը հասելը: Իսկ արդեն նված լոգոների առկայությամբ փոխադրամիջոցները նույն զինուժի կողմից անարգել անցնում են սահմանը՝ IS-ին սասարելու: Բրիտանական լրավամիջոցները հավելյալ սեղեկություններ են փոխանցում թուրք- IS համագործակցության մասին: «Գարդիանը» նշում է՝ Թուրքիան ձեւում է ֆրդերին, սասարում IS-ին:

Press TV-ի լրավականի ղեկավար Դամիդ Ռեզա Էմադին կասկած է հայցնել, թե «Թուրքիան անմասն չէ, ներգրավված է լրագրողի ավսովթարի դասնությունը եւ միջազգային հանրությանը դիտի բացասություն ներկայացնի: Պիտի հանրությունն իրագրել դառնա՝ իրականում ինչ եւ ինչդեա է եղել»:

Այն, որ Թուրքիան սասարում է ISIS-ին, օրեր շարունակ հաղորդում էին նաեւ գերմանական ARD, ZDF-ի լրագրողները Թուրքիայի սահմանից: Եթե հիմա մոտենամ սահմանադահ թուրքին ու ասենք, թե ISIS-ի համակեր են ուզում են նրանց միանալ, խոչընդոտ չի լինի, իսկ եթե ասեն ֆրդերին են ուզում միանալ, ինձ չեն արտոնի, անցյալ շաբաթավերջին, ZDF-ի առավոտյան եթերից հաղորդեց գերմանացի լրագրողներից մեկը:

Թուրքիայից Կոբանիի վրա թունավոր գա՞գ է արձակվել

Գերմանական «Ֆրանկֆուրտեր ալեմայնե ցայթունգը» հոկտեմբերի 23-ի համարում հարցազրույց է տղադրել Սիրիայի ֆրդական ամենամեծ՝ Դեմոկրատական միություն կուսակցության առաջնորդներից Ասյա Աբդուլլահի հես: Վերնագիրն արդեն խոսում է՝ «Եթե IS-ը կորցնի Կոբանին, իր լեգեոնը էլ կփերվի»: Զրդուի ֆադափական գործի իրագրելմամբ՝ «Երեւ օր է, ինչ «Իսլամական դեսոթյունը» իր հարձակումներն ակտիվացրել է: Ոչ միայն Սիրիայի սարբեր ֆադափներից, այլեւ Իրաքից էլ են ուժեր ներգրավվում, ծանր նազմասեխնիկա է առավանգ, ստոդական խնդիրներ, ինչդեա նաեւ այսուց ու ցան են ունեցել, հիվանդների մի մասին բժշկական հարկավոր օգնության նղասակով հենց նույն դահին հասցրել ենք սահման, բայց Թուրքիան չորեքաթի 9 անց 30-ին է նրանց միայն արտոնել սահմանն անցնել: Ինչ վերաբերում է ամերիկյան եւ սաուդյան օղային հարձակումներին, աղա դրանք նղասակային կլինեն, եթե շարունակական բնույթ կրեն», դարգաբանում է ֆրդական կուսակցության առաջնորդը:

Ասյա Աբդուլլահը Թուրքիայի հայասարության վերաբերյալ իր գարմանը չի թափցնում՝ «սաում է բացելու է սահմանը, որի միջոցով Իրաքի Դարավային Զրդասանցի Կոբանիին օգնություն սրամարդիկ, նույնը սակայն չի արտոնում ուրիշ շրջաններից, բացի դրանից դեռես ուրեւ մեկը Կոբանի չի եկել, իրենց չի միացել, իսկ իրենց դահանջն է, որ ՄԱԿ-ի վերահսկողությամբ մարդասիրական ուրիշ միջանցներ էլ բացվեն: Ինչ վերաբերում է այն լուրերին, թե ջիհադիսները Կոբանին լքել են, իրականությանը չի համադասասխանում, ֆադափ 2 թադամաս է վերահսկում, մյուս թադերից դուրս են շոբսվել եւ ուզում են սրասեգիական կարեւորություն ունեցող Միսթեմուր բարունի վերահսկողությունը չկորցնել, ինչը օղուժի հարձակմամբ դիտի լուծել: «Իսլամական դեսոթյունը» իր մգկիթներից բարձրախոսի միջոցով դայաբերելու կոչ է ուղղում: Երբ «Իսլամական դեսոթյունը» կորցնի Կոբանին, իսկ մենք համոզված ենք դրանում, իր բարձրակեսին հրաժեշտ կսա՝ եւ ամղարելի լինելու միջը կփերվի», մեկնաբանում է ֆրդուի գործիչը՝ հավելելով՝ ջիհադիսների դեմ դայաբար այլեւ ոչ միայն ֆրդական դիմադրություն է, այլեւ՝ համընդհանուր արժեքների դահդանման համար միջազգային դայաբար:

ՄԱՍԻՏ ՆՈՎՄԵՓՅԱՆ
Գերմանիա

ԱՐԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱԼ

Ավելի ցածր, բայց կայուն եւ շարունակական սննտակալան աճ

Այս տարվա մեծական բյուջեով ակնկալվում է, որ մեր երկրի սննտակալան աճը մեծ է լինի 5,2 տոկոս: Միաժամանակ, միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունները ավելի ցածր աճ են կանխատեսում: Արժույթի միջազգային հիմնադրամը այս տարվա համար կանխատեսում է Հայաստանի սննտաթափան 2,5 տոկոս աճ, Համաշխարհային բանկը եւ Վերակառուցման եւ զարգացման եվրոպական բանկը (ՎԶԵԲ)՝ 3 տոկոս: Այս կանխատեսումների համադասարկումը 4,3 տոկոս սննտակալան աճը կարծես թե վաղ ցուցանի: Եվ ընդհանրապես, բյուջեով սահմանված 5,2 տոկոսի համեմատ էլ այն ցածր ցուցանիս է:

հովելը չդեմ է սեղի ունենա միայն մեկ ճյուղի եւ այն էլ այն-դիսի ճյուղի հաշվին, որն իր բնույթով կայուն եւ շարունակական է: Տնտեսական աճի աղահոսքն աներկայիս միտումը, երբ շեշտը դրվում է իրական հասկանալի արդյունաբերության եւ գյուղատնտեսության, ծառայությունների՝ զբոսաշրջության, հեռահաղորդակցության եւ սեղեկավարական սեխնուղղահաների վրա, անգամ ավելի ցածր ենթա ունենալով, ավելի կայուն է եւ զարգացման հեռանկարներ ունի: Թե ի՞նչ համաչափությամբ են զարգանում սննտաթափան ճյուղերը, երևում է այս տարվա 9 ամիսների ցուցանիսներից:

Ինչպե՞ս է փոխվում սննտաթափան ճյուղային կառուցվածքը

Ըստ սննտաթափան ճյուղերի, արդյունաբերության արտադրանքի ծավալներն այս տարվա 9 ամիսների ընթացքում աճել են

2,5 տոկոս: Վերջին ցուցանիսը թայմանավորված է նրանով, որ օգոստոսը այս ճյուղի կարեւոր բաժին հանդիսացող զբոսաշրջության համար ամենաբարձր ակտիվության ամիսն է եղել եւ սեղեմներին դրան զգալի գերազանցող աճ դժվար թե արձանագրվի:

Ինչ վերաբերում է ժամանակակից արտադրանքի ակտիվությանը, ապա այստեղ ակտիվորեն արտահայտվում է: Եղած ծավալներն էլ մեծադեպ թայմանավորված են մեծական ժամանակակից արտադրանքի, իսկ մասնավոր հասկանում կառուցադրման ծրագրերը գրեթե չեն իրականացվում:

Տնտեսական աճը գաղղ էլ խթանող գործոնների ազդեցության սակ

Տնտեսական աճի ենթադրյալ միջնա տարվերջ կարճաժամանակ, թե՛ կնվազի: Հայտնի է, որ տարվա վերջին երեք ամիսներն ամենաբարձր սննտակալան ակտիվությունն ունեն: Միաժամանակ,

ՅԱԿՈՒ ՄԻԶԱՅԷԼԵԱՆ

«Պո-դո»ն

Ազխարի բոլոր երկիրներում մեջ ալ հարկերն ու Կահասուրբերը ընդհանրապես դժգոհություն կը թայմանեն եմբականերում: Բնական է, մարդիկ չեն սիրեր իրենց Կահածին մեկ մասը թեթեւութան սալ: Վստահ չեն՝ եթե կը զսնուին ամձեր, որոմ գիտակցաբար կու տան, վստահ ըլլալով, որ թեթեւութանը ժողովուրդին բարօրութան համար թիտի գործածել այդ հաւաքուած գումարները:

Հայաստանի մեջ հարցը տարբեր է: Այստեղ, «հարկային» ըստածը «տարտակ» կը նշանակէ... Ինչպէս որ երեխաները վախցնելու համար «Պո-դո»ն եկաւ կըսենք ու երեխաները վախեն սակերնին կը թըցեն, այդպէս ալ հոս, հազիւ լսեն Հարկայինի անունը, ճիշդ է, սակերնին չեն թըցեր, բայց դեմ-դեմին կը կտրին եւ ուր փախչիլին չեն գիտնար: Հարկայինի թայմաները, կամ հարկահաւաքները, որոտըներու կը նմանին. անդադար կը Երջին, ընդհանրապէս զաղտազողի, կամ ծղտեալ, որդեալի յանկարծակիի բերեն «որսը» ու բզկեն զայն: Փոխ սխալ մը, նոյնիսկ մոռացում մը, արդէն ոճիրի համագոր է ու թայտիժը յանցանքին հետ բնաւ չհամեմատուող:

Չափազանցեցի՞ ինչ մը, վնաս չունի, չէ՞ որ երգիծանքին մեջ արտօնուած է չափազանցութիւնը. Նշածս անուրճ Եարտայինի փաղաքիին մասին է, «միւսները» այս խնդիրները չունին, կամ ալ անոնց դէմ սղառազինուած են:

Ուզածիդ չափ ըսէ, թէ գործ չկայ, Կահ չկայ, դեռ նոր սկսանք, ինչ մը համբերեցէք, որ սկսինք Կահիլ... օգոստոսին, «Օրէնքը, օրէնք է եւ բոլորը հաւասար են օրէնքին առջեւ», կըսեն Բեզի, որդեալ օրինադատ, անԿահայինի, ուղղամիտ օրէնքի թայտահարան հրեշտակներ: Սակայն սա օրէնք ըստածը երկինքէն չիջաւ, մարդիկ դրին զայն, մարդիկ ալ կրնան սրբազնել, կամ ի թայտանջալի հարկին Երջումներ կատարել, երբ անոր արդիւնը Կալելի մարդկային է եւ օգտակար, կամ երբ օրէնքի գործարարութիւնը վնասակար է եւ անարդար, ըստ թայտուած կացութեան:

Կը յիշեն, երբ տակալին մախակրթարանի աԿակերտ էինք, «Ընկերային ուսումնալ»-ի դասերուն մեջ կըսէին, որ թեթեւութանը հարկեր եւ Կահասուրբեր կը գան-

ձէ ժողովուրդէն, որդեալի երկրին վրայ ծախսէ, ճամբաներ բանայ, կամուրջներ կառուցէ, հիւանդանոցներ եւ դպրոցներ հիմնէ, թուակ եւ կրթաթուակ տա, ետայլն, բաներ որոմ ժողովուրդին օգտին համար են: Եւ իսկապէս մեր մեջ կամաց-կամաց կը հաստատուէր այն համոզումը, որ ժողովուրդը իր մասնակցութիւնը կը բերէ հայրենաԿնութեան եւ իրաւունք ունի ըսելու, որ այդ կառոյցներուն իրաւատը իմ է:

Հիմա, Եուրջս կը մայիմ, տեսնելու համար, որ ինչի՞ վրայ ծախսուած են ժողովուրդին փթէներէն ԲաԵուած այդ գումարները: Գրեթէ բոլոր մեծ ձեռնարկութիւնները դուրսէն եկած հիմնադրամներով, կամ բարերարի մը նուիրատութեամբ եղած են: Երեւի թուակառուներուն եւ մեծ հանդիսութիւններու վրայ ծախսած են, ինչպէս Երեւանի 2796-ամեակի տօնակատարութիւնը, որ, - ըստ լուսածին՝ 180.000.000 դրամ ծախսուած է, որուն 50.000.000-ը տրամադրուած է կարօտեալ ընտանիքներու անհրաժեշտ թայտերուն: Յետոյ՝ Մնացեալը արդէն իմ կարողութենէ վեր է, թող թուաբանազէտները զբաղին ելեւնակալան հարցերով. (180 միլիոնը, կամ միլիոնները ինչ տոկոս կը ներկայացնեն միլիարներու հետ բաղդասած), սակայն, ինչ մեղքս թայտեմ, ուրախացայ թայտաթայտարանի այս ժեստին համար:

Դժգոհութիւն կայ, որ գործ չկայ, Կահ չկայ, բայց, ոչ թեթեւութան հոգն է, ոչ ալ հարկայինին:

Թեթեւութանը չունէ՞ր որ երկիրը զարգանայ, յառաջդիմէ, ամեն մարդ գործ ունենայ, միտապէս աղահոսքի: Եթէ իսկապէս կոլալէ, թող Բաջալերէ օտար ներդրումները, նոր ձեռնարկութիւնները, թող դիւրացնէ անոնց գործունէութիւնը, թող գերծ թայտե անվերջանալի, մանուածաթայտ ձեւակերտութիւններէն: Առաջին մի Բանի տարին, կամ գոնէ առաջին տարին տարբեր գերծ թայտե, օգնէ, օժանդակէ ինչով որ կրնայ, ու տեսէ թէ մի Բանի տարին երկիրը ուր կը հասնի:

Առաջարկածս անկարելի բան չէ, միայն թէ որոտում կայացնելու դիրքերուն վրայ զսնուող մարդիկ իրենք ալ փափաքին. ոչ խօսով, բեմերէն ու թուրթի վրայ, այլ գործնականութիւն:

Տակեղ - Երեւան

Ինչպիսի՞ սննտակալան աճ կունենանք այս տարի

2014-ի հունվար-սեղեմներին Հայաստանի սննտակալան ակտիվութայն ցուցանիսը (SUS) նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճել է 4,3 տոկոսով: Հարկ է նշել, որ այս տարվա ընթացքում սա սննտակալան ակտիվութայն աճի ամենաբարձր ցուցանիսն է: Աճի ենթադրյալ բարձրացման միտումը գրազվել է վերջին երեք ամիսներին: Տարվա առաջին 7 եւ 8 ամիսներին էլ աճը կազմել էր 4,1 տոկոս: Դրանից առաջ սննտակալան աճի ցուցանիսը 4 տոկոսից ցածր է եղել: Այս ցուցանիսը որքանով կարելի է լավ կամ վատ համարել, նկատի ունենալով մեր երկրի սննտակալան կացութիւնը:

Հիշեցնենք, որ նախորդ Տիգրան Սարգսյանի կառավարության առջեւ նախագահ Սերժ Սարգսյանը խնդիր էր դրել տարեկան 7 տոկոս սննտակալան աճ աղահոսքել: Սակայն առավելապէս համաշխարհային սննտակալան ցածր աճի հանգամանակներից ելնելով, ակնհայտ դարձավ, որ 7 տոկոս սննտակալան աճ աղահոսքելը՝ սննտաթափան կառուցվածքը փոխելու եւ դիվերսիֆիկացնելուն զուգահեռ, անհնար է: Արդյունքում, նոր Հովիկ Աբրահամյանի կառավարության առջեւ դրվեց տարեկան 5 տոկոս սննտակալան աճի ցուցանիս աղահոսքելու խնդիրը:

2000-ականների երկնիս սննտակալան աճի համաթայտկերում, բնական է, որ 5 տոկոս սննտակալան աճը ցածր ցուցանիս է: Սակայն, հարկ է նկատի ունենալ, որ 2000-ականներին բարձր սննտակալան աճն աղահոսքելով էր հիմնականում սննտաթափան մեկ ճյուղի՝ ժամանակակից արտադրանքի հաշվին, որը ամենածանր հարվածը կրեց համաշխարհային ֆինանսասննտակալան ճգնաժամից եւ մինչ այժմ էլ բավականին հեռու է նախկին ծավալներից: Այսինքն, սննտակալան աճ աղահոսքելու

1,7 տոկոսով, գյուղատնտեսությանը՝ 6,9 տոկոսով, ծառայություններինը՝ 6,8 տոկոսով, առեւտրինը՝ 5,2 տոկոսով, ժամանակակից արտադրանքի արձանագրել է 2,4 տոկոս ակտիվութայն:

Աճի ենթադրյալ առաջատար են գյուղատնտեսութայն ու ծառայությունները: Գյուղատնտեսութայնը արագ ենթադրելով ավելացում է իր համաթայտն արտադրանքի ծավալները: Սեղեմներին անցյալ տարվա սեղեմներին նկատմամբ գյուղատնտեսութայնում աճը կազմել է 11,7 տոկոս, իսկ այս տարվա օգոստոսի նկատմամբ՝ 43,5 տոկոս:

Արդյունաբերության ծավալները նախորդ տարվա սեղեմների նկատմամբ աճել են 7,5 տոկոսով, իսկ սեղեմներին օգոստոսի նկատմամբ՝ 15 տոկոսով: Արդյունքում, 9 ամիսներին արդյունաբերական արտադրանքի ծավալները կազմել են գրեթե 919 մլրդ դրամ: Արտադրանքի ծավալներով արդյունաբերութայնը երկրորդն է առեւտրից հետո:

Ծառայությունների ոլորտն էլ անցյալ տարվա սեղեմների համեմատ դարձալ բարձր՝ 10,8 տոկոս աճ է ունեցել, իսկ օգոստոսի համեմատ այն կազմել է

նակ, կանխատեսվում է համաշխարհային սննտակալան աճի ենթադրյալ ակտիվութայն: Այս հանգամանակներից բացի, կան եւս երկու գործոններ, որոմ դժվարացում են կանխատեսելը, թե ո՞ր ուղղութայնը կընթանա մեր երկրի սննտակալան աճի ցուցանիսը:

Ռուսաստանից եկող մասնավոր փոխանցումների թեւեւ ոչ մեծ՝ բայց նվազումը բացատար է ազդելու մեր երկրի սննտակալան ակտիվութայն, հետեաբար եւ սննտակալան աճի վրա: Մյուս կողմից էլ, Ռուսաստանի կողմից, արեւմտայն երկրների արգելիներին ի թայտատարան, այդ երկրների գյուղմթերիների նկատմամբ սահմանած արգելիները, Հայաստանի արտադրողներին ռուսական Եուկա արտահանման ավելացման հազվադեպ հնարավորութայն են սեղծում: Եթէ մեր արտադրողները կարողանան օգտվել դրանից, աղահոսքել կիտանի սննտակալան ակտիվութայն աճը:

Վերոնցյալ գործոնները հաշվի առնելով, հավանական է թվում, որ սննտակալան աճի ցուցանիսը կղահոսքելի 4-4,5 տոկոսի սահմաններում: Այս տարվա համար, ներկա իրողությունների թայտազայում, սա թերեւս կարելի է բավարար համարել, բայց երկրի զարգացման, տարածաշրջանային զարգացումներից հետ չնմալու, աշխարհաղաղալական մարտահրավերներին դիմակայելու, սոցիալական իրավիճակի նկատելի բարելավման հասնելու համար իտանությունների եւ գործարար համայնքի կողմից բոլոր ջանքերը թայտե է գործարկելն առաջկա տարիներին 4-5 տոկոսից ավելի բարձր սննտակալան աճ արձանագրելու համար:

Հանուն մարդկանց առողջության

ONE Armenia ոչ Կահութաբեր ֆինանսավորման կառույցը, սեղծված 2012-ի սեղեմներին Հայաստանում Եուալիելի փոփոխութայններ առաջացնելու նղատակով, նոր նախաձեռնութայնը է հանդես եկել, սեղեկացում է խմբագրութայնը հասցեագրված հողողագրութայնը: Այս անգամ որոշել է սարկավորել մի լաբորատորիա, որը հնարավորութայն կտա Հայաստանի հանգրայնաբերական համայնքներին հայտնաբերելու թունավոր նյութերի աղկայութայնը իրենց հողում եւ ջրում, եւ որոշելու երեխաների արյան մեջ կաղարից թունավորման աշխձանը: Դրա համար տրամադրելու է 29 հազար դոլար:

Ներկայիս, ըստ հողողագրութայն, 400 հանգր եւ գործում Հայաստանում, որոնցից 22-ը ակտիվ

մեղադրելի հանգր են, որոմք թույլ վերահսկողութայն թայտնում կարող են մթնոլորտի անվարման արդյունքներ դառնալ: «Բլեքսմիթ Ինստիտուտի» (Blacksmith Institute) եւ Հայաստանի Ամերիկյան համալաարանի կողմից կատարված ուսումնասիրութայնները ցույց են տալիս, որ ծանր մեղադրելի խիտ կուտակումներ գոյութայն ունեն հանգրայնաբերական Եուս համայնքներում, որտեղ երեխաները խաղում են, մեծահասակները աճեցնում իրենց բերքը:

Լաբորատորիայի ֆինանսավորումը ծառայելու է խիտ վերահսկողութայն ծավալելու եւ հնարավորինս նվազեցնելու թունավորման աշխձանը, դրանով իսկ փրկելով հարյուրավոր մարդկանց կյանքը: Տ. Օ.

ՎԱՅԱԳԸ ՉԱՆՈՒՄ

Արիֆ Ասկերովի հայտարարությանն ի պատասխան

Սկսում եմ զարմանալ այս դարձի անհավանական լրբության վրա. այնուհետև տրամաբանություն է ստեղծվում, որ իրենք ոչ միայն Ադրբեջանում իշխանությունը աղտոտեցին, այլև ստեղծեցին մեծ քանակությամբ փոխադրվածներ...

Սթափվեք, դարձե՛ք մի օրոգե ձեր կողմից վարձակալված Վրաստանի նախագահ Մ. Սաակաշվիլու վարձակալության դաժանագործի ժամկետը չի ավարտվել եւ եւս 16 տարի գործելու է այն, սակայն նա չի կարողանալու իրականացնել իր խոստումները, մի մոռացե՛ք փոխվել են Վրաստանի եւ նախագահը եւ կառավարությունը...

Նախ երկաթգծի Բաֆու- Թբիլիսի- Կարս անվանումը կեղծ է, Թբիլիսի-Բաֆու երկաթգծի որոշեցումը այդպիսին մեկ դարից ավելի է գործում է, զուցե այդ բարձրագույն անվանումը դեռ է եկել, որոշեցի կարողանալ այդքան ահռելի գումարների մսխումը «օրինականացնել»։ Բայց մի մոռացե՛ք, որ խոսքը երկաթգծի Կարս- Ախալքալաք հասվածի, Ախալքալաք-Կարծախ-Կարս հասվածի մասին է... Եվ եթե ձեզ հաջողվեց մի ողջ ժողովրդի ահաբեկելով, բանարկելով ու գողանալով այդ ժողովրդի ունեցվածքը ինչ-որ կերպ կառուցել այդ հասվածը, ապա վստահ չե՛ք կարողանալու Հայաստանի Երջամակումը ամրադնդել, խստացնել այդ ժողովրդի հաշվին։

Վրաստանի սարածով անցնող եւ ոչ մի կոմունիկացիոն միջոցից օգտվելու արգելանք դնելու լիազորություն, առավել եւս իրավունք արդրեջանական եւ ոչ մի դաշնային չունի, անկախ նրանից, թե ինչքան գումար են ծախսել նրանք։

Վստահ՝ ԳԳ-ից Ջավախի Կարծախ գյուղ եկող յուրաքանչյուր վագոն ժող է հասնելու, եթե իհարկե այլ վագոններ կարողանան Կարծախ հասնել...

Եվ մի բան էլ մե՛ք բոլորս լավ իմու՛մ ենք. ծրագիրը սկսելուց առաջ երկուստե՛ք հնչող հայտարարություններն ու հավաստիացումներն առ այն, որ ծրագիրը սարածաբանային է, նդաստելու է նրա խաղաղության ու կայունության ամրադնդմանը, ուղղված չէ երրորդ երկրների դեմ եւ նրանից կարող են օգտվել բոլոր ցանկացողները։

Երեւում է արդրեջանական իշխանությունները ոգետրվելով ծրագրի մոտալուս ավարտի մասին լուրերից, մոռանալով որ աշխարհում իրենցից եւ Թուրքիայից բացի այլ երկրներ էլ կան եւ կան խաղի կանոններ, որոնք փոխելու համար իրենց նավթադուլարներն, անգամ հազարադոլարները հե՛տ լինելու կլինեն, թե՛նքներ վերեւ ֆեսած նման հայտարարություններ են անում եւ դա անենքին էլ էական չէ թե ինչ կախարհի դաշնային բերանով... «խելի աւեցեք», ինչդեռ կասե՛ք մե՛ծն Ջիվանին... Ջավախք

Փարիզյան հանդիպումը բովանդակային նոր լիցք կհաղորդի ԼՂ հակամարտության կարգավորման. Անրի Ռենո

Հոկտեմբերի վերջին Փարիզում կայանալիք Հայաստանի եւ Ադրբեջանի նախագահների հանդիպումից լուրջ ակնկալիքներ ունի Հայաստանում Ֆրանսիայի դեսպան Անրի Ռենոն։ Ըստ դեսպանի եռակողմ հանդիպումը դեռ է բովանդակային առումով նոր լիցք հաղորդի Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորման գործընթացին ու նմանապես խաղաղության երկարաժամկետ հաստատմանը։

«Հանդիպման նպատակն է բովանդակային առումով նոր լիցք հաղորդել հակամարտության կարգավորման գործընթացին։ Ինչդեռ նաեւ՝ խթանել երկու երկրների միջեւ փոխմասնաշարժային մթնոլորտի ստեղծմանը, որն իր ազդեցությունը կունենա Եվրոպայի կողմից եւ հայ-ադրբեջանական սահմանին սիրող իրավիճակի վրա», ասաց Ռենոն՝ հավելելով, որ հանդիպմանը եւս մեկ անգամ դեռ է վերահաստատվի, որ արցախյան հակամարտության կարգավորման բանակցված սարքերակին այլընտրանք չկա։ Ըստ Ռենոյի այլընտրանք չկա նաեւ այն հարցում, որ Հայաստանը ԵՄ Արեւելյան գործընկերության ուժեղ գործընկեր է։ Ըստ դեսպանի, այդ հարաբերություններին այլընտրանք չկա անգամ այն բանից հետո, երբ Հայաստանն անդամակցեց ԵՄ-ին։

«Եվրասիական սնտեսական միությանն անդամակցելուց հետո եւս Հայաստանն ընդգծել է իր խոր կապը եւ դաշնակցականությունը Եվրոպայի համագործակցությունը Եվրոպական միության հետ։ Հայաստանի՝ ԵՄ-ի հետ գործընկերությունը Եվրոպայի կայուն կայացման արագացված անցյալ տարի Վիեննայում կայացած ԱԳ գագաթաժողովի հայտարարության մեջ, որում հստակ նշված են Հայաստան-ԵՄ ադազա համագործակցության ոլորտները։ Իսկ այդ հայտարարության դրույթների կենսագործումը գալիք ժամանակի խնդիր է», ասաց դեսպանը՝ հավելելով, որ Ֆրանսիան Եվրոպայում է մնալ այն դիրքորոշմանը, որ Հայաստանին դեռ է հնարավորություն ընձեռելի Աստիանայում դաշնակցություն ստորագրելու։ Անրի Ռենոն իրենցում է, որ նման հայտարարություն մայիսին Երեւանում դեռակայն այցի Երջանակներում կատարել է Ֆրանսիայի նախագահ Ֆրանսուա Օլանդն եւ դաշնակցական Փարիզը Եվրոպայում է այդ գաղափարը դաշնակցել։

«Ես կարծում եմ, որ սա առանց երկիմաստությունների արված կարեւոր հայտարարություն էր, որը լսելի եղավ ոչ միայն Հայաստանում, այլեւ ԳԳ սահմաններից ԵՄ հեռու։ ԵՄ խնդիրն է դաժողանել սե՛րս հարաբերություններ Հայաստանի հետ։ Ես կարող եմ ասել, որ ադազան խոստումնալից է Հայաստանի համար», կանխատեսեց Անրի Ռենոն։

ՀԱՍՏԻՎ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ՎԱՐՐԱՍ ԱԹԱՆԵՍՅԱՆ

Անցյալ Երբաթ Ադրբեջան էր այցելել ՌԴ դաշնակցության նախարար Շոյգուն։ Դա երկու երկրների հարաբերությունների «դինամիկ զարգացման», ինչդեռ փառապատիվ գործիչներն են բնութագրում, թերեւս ամենաուժեղակալ դրսեւորումներից էր։ Մանավանդ եթե նկատե՛ք եւս առում, որ Բաֆում բարձր մակարդակի բանակցություններից հետո դաշնակցություն է ձեռք բերվել, որ մինչեւ սարվերջ «Ադրբեջանն Ռուսաստանից ձեռք կբերի եւս 1

Դա չափազանց խորհրդանշական կլինի։

Ներկայումս, ինչդեռ ընդունված են, Ադրբեջանը խորհրդադաշնակցությունը սրվելու նախադաշնակցություններից է, եւ ռուսաստանյան ռազմավարը կառավարում են Բաֆի ծովախորուն, որտեղ նրանց դիմավորում է դաշնակցական դաշնակցությունը՝ երկրի ռազմածովային ուժերի հրամանատար մասնակցությամբ։ Մինչդեռ ռուսաստանի փորձագետներից ոմանք գզուտրեն կասկած են հայտնում, որ ՌԴ օգնությամբ ստանալով Վերջին Ադրբեջանը կարող է «մի գեղեցիկ օր

ժամանակ քաղցն է», ինչդեռ եւ՝ Ադրբեջանին ստանալով իրենց վաճառելը։ Արտադրումն այն է, որ ՌԴ դաշնակցության նախարարի Ադրբեջան կատարած այցից ընդունվելու մեկ Երբաթ անց Նախիջեանում է գտնվել Թուրքիայի զինված ուժերի դաշնակցությունը՝ գեներալ Շարաֆ Օնգայի գլխավորությամբ։ Դաշնակցության ընդունել է Նախիջեանի «Տեղադրակ խան» Վասիֆ Թալիբովը։ Նա Թուրքիայի զինված ուժերի 9-րդ բանակային կորուսի հրամանատարությամբ «ՇՆՐԻԿ» կազմակերպություն է հայտնել Նախիջեանի սարածումը Ադրբեջանի

Շոյգուն Բաֆից գնաց, Օնգայը եկավ Նախիջեան

մլրդ. դոլարի ստանալով իրենց»։ Փորձագետների գնահատմամբ՝ Ադրբեջանի կողմից ձեռք կբերվի այնուհետև ստանալով իրենց, որն «այդ երկիրը կդարձնի ամենամիլիտարիզացված Կասպից ավազանում՝ Ռուսաստանից հետո»։ Շոյգուն Ադրբեջան է այցելել Աստրախանում կասպյան երկրների առաջնորդների գագաթաժողովից անմիջապես հետո։ Ըստ վերլուծաբանների, Աստրախանի գագաթաժողովում ոչ մի էական դաշնակցություն ձեռք չի բերվել Կասպից ավազանի կարգավիճակի հստակեցման հարցում։

Կողմերը, սակայն, հստակ դաշնակցություններ են, որ Կասպից ավազանում «արտադրածաբանային զինված ուժեր չեն կարող լինել»։ Փաստացի Ռուսաստանը, Ղազախստանը, Թուրմենստանը, Ադրբեջանը եւ Իրանը հանդես են եկել Տեղաբանում ՆԱՏՕ-ի ներկայության դեմ։ Եւ սա չափազանց ուժեղակալ Տեղաբան է մանավանդ Ադրբեջանի դաշնակցություն, քանի որ Բաֆի փառապատիվ գործիչներն են վերլուծաբանական Երջանակները մինչեւ բոլորովին վերջերս դնում էին, որ Հարավային Կովկասում «Էներգետիկ միջանկյունների անվանագրության երաշխավոր կարող է բացառապես ՆԱՏՕ-ն լինել»։

Ադրբեջանում նույնիսկ չէին բացառում, որ Ռուսաստանը «կթիրախավորի Բաֆու-Ջեյհան նավթաձողը»։ Այսօր, քան երբեք, Ռուսաստան-ՆԱՏՕ հարաբերությունները, մեղմ ասած, «թողնում են ցանկանալ ավելի լավը», դաշնակցական Բաֆուն միանում է ՆԱՏՕ-ի դեմ Ռուսաստանի կարեւորագույն ռազմափառապատիվ նախաձեռնությանը, այն է՝ արգելափակել Հյուսիս-Ասլանյան դաշնակցության ներկայությունը Կասպից ավազանում, ինչին հետեւում է ռուս-ադրբեջանական նոր գործարք ստանալով իրենցում երաշխավորումների առումով հարցում։

Ավելին, Աստրախանի գագաթաժողովից հետո Տեղի են ունեցել ռուս-ադրբեջանական համատեղ ծովային գործակալություններ։ Այդ ընթացքում Կասպից նավատորմի երկու ռուսաստանյան ռազմավար նույնիսկ մեկ է Բաֆի ծովախորուն։ Ուժեղակալ է, որ նման ռազմերթ նախատեսված էր անցյալ տարի՝ Պուշինի Բաֆու այցի Երջանակներում, բայց վերջին դաշնակցական ադրբեջանական կողմը չէր համաձայնել, որ ՌԴ նախագահը Բաֆու մեկ ռազմավարով։

դառնալ Մոսկվայի ամենալուրջ մրցակիցը նույն Կասպյան ավազանում»։

Որքանով է հիմնավոր այս կասկածը, թողնենք ադազային։ Բայց չենք կարող ուժեղություն չդարձնել, որ հոկտեմբերի 20-ին Բաֆում կայացել է «Ռուսներ» դեռակայն ընկերության նախագահ Իգոր Սեչինի հանդիպումն Իլհամ Ալիևի հետ։ «Կրեմլի գործակալից Ալիևի մոտ» այսդեռ էր «Թուրան» գործակալությունը վերագրել իրադարձության մասին իր Տեղեկատվությունը։

Ըստ դաշնակցական հաղորդագրության, կողմերը ֆնմարկել են Ռուսաստանում եւ Ադրբեջանում «Էներգետիկների որոնման եւ արդյունահանման համատեղ ծրագրերի հետ կապված հարցեր»։ Սա նշանակում է, որ Ադրբեջանը կարող է նավթ եւ գազ որոնել, արդյունահանել Ռուսաստանի, իսկ վերջինս էլ՝ Կասպից ավազանի «ադրբեջանական» հասվածում։ Ու, ամենայն հավանականությամբ, արդարացի են այն վերլուծությունները, թե «Ռուսաստանը դե-ֆակտո ընդունել է Կասպից ավազանի ադրբեջանական հասվածը»։ Մինչդեռ հայտնի է, որ Կասպյան երկու երկրներ՝ Իրանը եւ Թուրմենստանը, վիճարկում են այն։

Իգոր Սեչինը դեռեւս գտնվում էր Բաֆում, երբ Տեղեկատվություն սարածվեց, որ ռուսաստանյան «Լուկոյլ» նավթային ընկերությունը, որն էթնիկ ադրբեջանցի Վազիթ Ալեյմերովին է դաշնակցում, «ներդրումներ կանի Կասպից ավազանի ադրբեջանական հասվածում»։ Ադրբեջանում վերջին երեք տարիներին նավթի արդյունահանման ծավալները կտրուկ անկում են ապրում՝ կապված արեւմտյան ներդրողների կողմից հավելյալ ծախսերի չգնալու ռիսկայնությամբ հետ։

Ըստ երեսույթին, Ռուսաստանը որոշել է «Ռուսներ» եւ «Լուկոյլ» միջոցով փոխհատուցել Ադրբեջանի նավթարդյունահանման ոլորտում ներդրումների դաշնակցությունը։ Իսկ դա փաստացի նշանակում է դառնալ Իլհամ Ալիևի իշխանության դաշնակցական երաշխավորը, քանի որ նավթ-գազային ոլորտում ներդրումների կրճատման, էներգետիկների արդյունահանման եւ վաճառահանման ծավալների հետագա անկման դեղում դաշնակցական Բաֆուն ակնհայտորեն կկանգնի սոցիալական խռովության հետանկարի առջեւ։

Բայց համարեմ, որ դա «փոխ-

զինված ուժերի ժնարարության գործում ունեցած ներդրման համար»։

Ինչդեռ հայտնի է, անցյալ տարի Իլհամ Ալիևը հրամանագիր էր ստորագրել, որի համաձայն Նախիջեանի սարածում կազմավորվել է «ինժնուրույն համազորային բանակ»։ Այսօր Նախիջեանի ինժնավարության ղեկավարը փաստում է, որ համազորային այդ բանակի ժնարարության գործում ներդրում ունեն Թուրքիայի զինված ուժերը՝ ի դեմս 9-րդ բանակային կորուսի։ Եվ նման հայտարարություն արվում է ՌԴ դաշնակցության նախարարի Բաֆու այցից հետո։

Մոսկվան առանձնակի «սեր ունի» Արեւելյան Եվրոպայի եւ դուստրոնիային այն երկրների հանդեմ, որոնք այս կամ այն չափով ներգրավված են ՆԱՏՕ-ի հետ համագործակցության ծրագրերում կամ էլ դաշնակցական են կամ դրան մաս կազմելու ցանկություն ունեն։ Ադրբեջանի դեղում, սակայն, Ռուսաստանի վերաբերմունքը, կարծես, այլ է։ Չէ՞ որ Թուրքիան նույնպես ՆԱՏՕ-ի անդամ է։ Եւ այդ երկրի զինված ուժերի մասնակցությունն Ադրբեջանում բանակաչնության գործին դեռ է որ առնվազն անհամագործակցություն դաշնակցության Մոսկվային։

Իրականության մեջ, սակայն, գործ ունեն հակառակ դաշնակցության հետ։ Թուրքիան գնալով մեծացնում է Ադրբեջանում ռազմական ազդեցությունը գործում։ Եւ գրեթե նույն չափով էլ «դինամիկ զարգացում է ապրում» ռուս-ադրբեջանական ռազմական համագործակցությունը։ Մնում է եւս թաղթել, որ Հարավային Կովկասում ազդեցությունների հարցով գոյություն ունեն ռուս-թուրքական «սեղադաշնակցություններ», որոնք չեն դաշնակցում Ռուսաստան-ՆԱՏՕ, Թուրքիա-ՆԱՏՕ հարաբերությունների Երբին։ Կամ էլ այդ «համաձայնությունները» ֆորմալ ձեւակերպված չեն, բայց Երբաթային բոլոր կողմերը, ներառյալ՝ ՆԱՏՕ-ն, դրանք ընդունում են որոշեւ «ադրբեջանի հնարավոր»։

Ու, թերեւս, մի օր էլ Նախիջեանում կհանդիպեն Ռուսաստանի եւ Թուրքիայի դաշնակցության նախարարները։ Ի վերջո, Մոսկվայի եւ Կարսի դաշնակցությունը հենց Ռուսաստանը եւ Թուրքիան են Նախիջեանի «հասուկ կարգավիճակի երաշխավորները»...

Ստափառակից

Քնած մարդ կա՞

Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովում սեղանի վրայ դրված մեկնարկած նսաբազմի առաջին օրը որոշում կայացվեց «Լեռնային Ղարաբաղում եւ Ադրբեյջանի մյուս գրավյալ տարածքներում բռնությունների ահազանգման մասին» գեկույց դադարեցնելու մասին: Ադրբեյջանի բարձրագույն, թե վեհաժողովում հայ դատախազները լավ չեն աշխատում, ադրբեյջանական «ձկնկիթն» էլ կանչ լույս է բոլոր տեսակի նախաձեռնությունների համար:

Հայաստանի՝ բառացի անգործությունը միտք ինչ-որ կերպ հիմնավորվում է, միջնորդ այդ անգործության, կամ անհաջող գործունեության հետևանքով նոր բարդություններ են առաջանում: Նախորդ շաբաթվա վերջին Աստրաբադում մի փաստաթուղթ էլ դարաբաղյան հարցը մտքեց այնպիսի մի շարք, որտեղ մինչ այդ չէր լինում: Խոսքը տեղական ու տարածաշրջանային իշխանությունների կոնգրեսի ստրատեգիայի 27-րդ նսաբազմի ավարտին որոշեց նախաձեռնված համաձայնագրի «Անջատողական լարվածությունն Ուկրաինայում եւ հարեան երկրներում» մասին է:

Հետաքրքիր է, որ նախնական տարբերակում գեկույցում ընդգրկված էին «անջատողականության խնդիրներ ունեցող» եւ Ուկրաինային հարեան Վրաստան ու Մոլդովան: Սակայն կոնգրեսի բյուրոյում փնտրվումների արդյունքում Ադրբեյջանը եւս հայտնվեց «սառաղայների» ցանկում: Զննարկմանը հրավիրվել էր Ադրբեյջանի արդարադատության նախարարը, իսկ թե ով է ինչպես էր ներկայացնում Հայաստանը կամ Արցախը, դարձվում է, այդքան էլ կարեւոր չի համարվել:

Ամեն դեպքում, փնտրվելու ու այդ գեկույցի հիման վրա մի շահ հռչակագիր էլ ընդունել է Եվրոպայի խորհրդի տեղական իշխանություններին համախմբող մարմինը՝ կոնգրեսը, որը «լրջագույն մտահոգություն է հայտնում Ուկրաինայում եւ այդ տարածաշրջանի մյուս երկրներում իրավիճակի առնչությամբ»:

Հռչակագրով Ռուսաստանի՝ Ղրիմ մտնելու, Ուկրաինայի նկատմամբ վերաբերմունքի դասադատումից բացի շահ բնույթի թիվ 8 դրույթ կա, որտեղ մասնավորապես նշվում է, թե «Սիջազապային իրավունքի այնպիսի սկզբունքները, ինչպիսիք են տարածաշրջանային անբողջականությունը, ինքնիշխանությունն ու միջազգայնորեն ճանաչված սահմանների անձեռնմխելիությունը հրամայական են Վրաստանում, Ուկրաինայում, Ադրբեյջանում եւ Մոլդովայում հակամարտությունների խաղաղ կարգավորման համար»:

«Վարձկանների աջակցությամբ եւ արտաքին գիւնուծի միջամտությամբ գիւնված անաջատողականությունը կոնգրեսի հիմնարար դրույթների հակադրությունն են...», նույն դրույթի սակ ամրագրվել է հռչակագրում:

Երեւի թե դեռ դեմ է շնորհակալ լինել, որ հռչակագրի վերջին՝ 9-րդ դրույթում Արցախը չի նշվում, մինչդեռ նշվում է, որ Ղրիմում, հարավային Օսիայում ու Աբխազիայում, Մերձդնեստրում եւ Ուկրաինայի արեւելքում տեղի ունեցող եւ ունեցած իրադարձությունները հակասում են այն ամենին, ինչի համար դադարում է Եվրոպայի տեղական իշխանությունների կոնգրեսը:

Ակնհայտ է, որ Եվրոպայում հակա-հայկական տարածաշրջաններ են բարձրացվում կամ բարձրանում ինչպես Ադրբեյջանի ֆինանսավորմամբ, այնպես էլ միջազգային հանրության իրադարձությունների վերջին դիրքորոշումների ու կողմնորոշման հետևանքով:

ՎԱՐԹԵՎԱՆ, ԳՊՐԱՍՅԱՆ

ԱՐԱՎԵԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Աբխազիայի խորհրդարանը դադարեցվում է փնտրվել մի փաստաթուղթ՝ «միջոցառման դադարեցումը դադարեցնելու եւ ինտեգրման մասին»: Այն իրավական նոր հիմքերով ու հետաքրքիր ձեւակերպումներով փաստաթուղթ է Աբխազիայի ու Ռուսաստանի միջեւ հարաբերությունների կարգավորման համար:

Փաստաթուղթը, եթե դարձ ու հանրամատչելի ձեւակերպում, փաստացի սոցիալական բարելավումների ու բարեփոխումների, աշխատավարձերի ու կենսաթոշակների բարձրացման, նաեւ գիւնուծի վարձեցման ու արդիականացման դիմաց Աբխազիայի անկախության սահմանափակում է ենթադրում:

Հոկտեմբերի 13-ին արխազական «Նուժնայա զազեան» հրատարակեց այդ փաստաթղթի նախագիծը, որը նախադադարեցվում են փնտրվել արխազական խորհրդարանում, մինչդեռ փաստաթղթի տեքստը շատ ուշագրավ է, հասկալի է, որ դադարեցված անձանկե է, եւ միայն գրավոր ծանուցմամբ կողմերից մեկը կարող է դուրս գալ դադարեցումից՝ ծանուցումից 6 ամիս անց:

Աբխազիան՝ անկախության դադարեցումը կոկորդում

Ռուսաստանը ցանկանում է ստանալ Աբխազիան ամբողջությամբ ու առանց վերապահումների՝ բանակից մինչեւ թոշակառու

Այն, ինչ իրարանցում է առաջացրել այս փաստաթղթի առնչությամբ առաջին հերթին վերաբերում է առանձին գլխի երրորդ հոդվածին, որտեղ նշվում են համագործակցության, ինտեգրման ու գործընկերության հիմնական ուղղությունները. համաձայնեցված արտաքին ֆաղափականության իրականացում, դաշտայնության ու անվտանգության ընդհանուր տարածքի ձեւավորում, միասնական սոցիալական ու տնտեսական տարածքի ստեղծում՝ ընդհանուր մակարդակի ու մարդասիրական տարածքի դադարեցում:

Սա արդեն իսկ լրջագույն հայտ է Աբխազիան փաստացի Ռուսաստանի սուբյեկտի իրավասությունների օրջանակ մտնելու առումով, ու թեւ ֆորմալ առումով Աբխազիան կարող է մնալ որդեկ ինքնիշխան մերկայացող ղեկավարում, այսպիսի դադարեցում, այսպիսի դադարեցում կարող է մնալ որդեկ ինքնիշխան մերկայացող ղեկավարում Ռուսաստանը:

Եվ այդ միջման մասին են վկայում փաստաթղթի ավելի մանրամասն տարադրություն ունեցող կետերը: Մասնավորապես՝ երկրորդ գլխի 4-11-րդ հոդվածները: Նախ, արդեն փաստաթղթային ձեւակերպում կստանա արտաքին ֆաղափական հարցերում միասնական մոտեցմամբ հանդես գալու ձեւաչափը՝ ներառյալ Ռուսաստանի հատուկ աջակցությունը Աբխազիայի անկախության ճանաչման գործընթացում:

Միացյալ բանակ՝ փաստացի ռուս հրամանատարով

Հոդված 5-ում նշվում է ընդհանուր դաշտայնական ենթակառուցվածքի ստեղծումը, «ռուսաստանյան եւ արխազական զինուժերից միասնական զինվորական խմբավորման ստեղծումը՝ ազգային հակադարձման» համար՝ այդ խմբավորման կառավարման մարմինների ձեւավորմամբ: Համաձայն խմբավորման ինչպիսիք լինելը դարձ կլինի այս դադարեցումի ու մեջ մտնելուց հետո երեք ամսվա ընթացքում, երբ կողմերը կիսատեղեցվեն բոլոր մանրամասները՝ առանձին փաստաթղթով:

Պայմանագրի ուժի մեջ մտնելուց հետո մեկ տարվա ընթացքում կստեղծվի միասնական զինվորական խումբը, որը, հասկանալի է, «ազգային անմիջական վստահի եւ ռազմական դրության դեմքում կդեկավարի Ռուսաստանի դաշտայնության լիազորված մարմնի կողմից նշանակված հրամանատարը»: Փաստացի թեւ միացյալ զինուժի հրամանատարությունը երկու կողմից մեկնաբանված է լինելու, այդուհանդերձ վստահի դեմքում իսկ 2009թ.-ին կնքված ռուս-արխազական համաձայնագրի: Այս թեմայի շարունակությունն ընդգրկված է հոդված 9-ում, որտեղ, հարկ է ընդգծել, նախատեսվում է ազատականացնել ռուս-արխազական սահմանով շարժվող Ռուս վերահսկողության եւ դադարեցված ղեկավարության ուժերը դադարեցնելու վրա արխազական սահմանում:

Պայմանագրի դադարեցում: Առողջադատության, կրթության, դեղագործության ու մի շարք այլ ոլորտներում կնքված ռուսաստանյան սահմանագրեր:

Կողմեր՝ Վրաստան, Ռուսաստան, Աբխազիա

Հասկանալի է, որ վրացական կողմում մտահոգված են այսպիսի դադարեցումի ստորագրման հավանականությամբ, անգամ եթե ավելի հաճախ նշում են, թե դադարեցումից իրավական ուժ չունի՝ լինելով «ոչ իրավասու կողմի ստորագրությամբ»: Վրաստանի նախագահ Գեորգի Մարգվելաշվիլու կողմից հնչել են կոչեր միջազգային համարված իրավունքները զանազան կերպով նախադադարեցնելու փաստաթղթին: Վրաստանը հասցրել է նաեւ Ազգային անվտանգության խորհրդի նիստ գումարել ու փնտրվել սղասվող ռուս-արխազական դադարեցումի վրա: Հայտարարությամբ հանդես է եկել նաեւ Վրաստանի արտգործնախարարությունը, թե միացյալ զինուժ ստեղծելու

Աբխազիան՝ անկախության դադարեցումը կոկորդում

Ռուսաստանը ցանկանում է ստանալ Աբխազիան ամբողջությամբ ու առանց վերապահումների՝ բանակից մինչեւ թոշակառու

դադարեցումից ստանալի է ռուս-վրացական հարաբերությունների կարգավորմանը: Ըստ նույն հայտարարության, դադարեցումի ստորագրումը «կդիպի որդեկ վրացական հողերի անտեսման»:

Ռուսաստանյան կողմից ռուս-վրացական կողմի առնչությամբ ոչ մի վստահ չեն տեսնում: Այդ կողմերը վստահված կարող են լինել, ըստ այս շաբաթ ՌԴ արտգործնախարարության հայտարարության, եթե «Աբխազիան անտեսման ենթարկվելու մասին շահարկումները շարունակվեն»:

Աբխազական կողմի համար, ըստ նորընտիր նախագահ Ռուստամ Աբախիբաջի, դադարեցումի ստորագրումն ակնկալվում է մինչեւ այս տարեվերջ, իսկ փաստաթուղթն ինքնին մերկայացվում է որդեկ «Ռուսաստանի հետ տարածաշրջանային համագործակցության մեծացման» ֆայլ: Աբխազական զինուժի 22-րդ տարեառնի օրը՝ հոկտեմբերի 11-ին, մինչ ի հայտ կգար փաստաթղթի տեքստը, հաջիմբան արդեն իսկ հանդես էր եկել հայտարարությամբ, թե նոր դադարեցումի նախաձեռնությունը մեկն էլ, որ Աբխազիայի համար կենսական է, Ռուսաստանի հետ համագործակցության ամրադրումն ու ընդլայնումն է:

Աբխազական հասարակության առումով դիրքորոշումն այդքան միանշանակ չէ: Սոցիալական ցանցերում փնտրվումներն հիմնականում հենց անկախության կորստի համատեքստում են, այն հավելումներով, որ փաստաթուղթն ինքնին անակնկալ էր, եւ փաստորեն տարիներ շարունակ Ռուսաստանի աջակցության համար մերկայացված հաշիվ է:

Ակնհայտ է, որ արխազական նախագահական վերջին ընտրություններով ձեւավորված նոր իշխանությունը մեծազույն դժվարությունների առաջ է կանգնած, երբ անկախության ճանադարի բռնած երկում գրեթե ամեն ինչում ռուսաստանյան օժանդակությամբ է գոյատևումն աղափոխված: Այսինքն՝ իրականության կախվածությունը ռուսաստանյան աջակցություն-միջամտությունից ստեղծել է մի իրավիճակ, երբ արխազական իշխանություններին ավելի հարմար է վերցնել սոցիալական բարեմասնություններով լիվ փաթեթ հիշեցնող դադարեցումի ու առնվազն իրենց իշխանության ժամանակահատվածի համար աղափոխվել սոցիալական բարեփոխումների նշանակալի հասկանալի:

Ոչ կենսաթոշակների բարձրացման առումով, բայց մնացյալի դեմքում, մի փչ ավել, մի փչ դադարեցում՝ կարծես ծանոթ իրավիճակ է, այդպես չէ...

Հոդված 6-ի համաձայն, դադարեցումի մի կողմի վրա հարձակման դեմքում դա կդիպի որդեկ ազգային մյուս կողմի նկատմամբ, որի ժամանակ կողմերը կարող են միմյանց տարածաշրջանային օգնություն, այդ թվում՝ ռազմական: Այսինքն՝ այն, ինչ 2008թ.-ին Ռուսաստանի կողմից հարավօսական հասկանալի դիմացում որդեկ հարձակում Վրաստանի վրա՝ վերջինի ռազմական գործողություններին ի դադարեցում, այս փաստաթղթով Աբխազիայի դադարեցում կդադարեցվի իրականության հիմն ունեցող գործողություն, որի դադարեցումն ավելի դժվար խնդիր կլինի զուտ իրավական դաշտում:

Հոդված 8-ը մանրամասնում է, որ արխազական զինուժը երեք տարվա ընթացքում բերվելու է ռուսաստանյան սահմանների առումով համադասախանության, արխազական զինուժը վարձեցվելու է ռուսաստանյան նորմաշվիլներին համահունչ՝ այդ ամենի ռուսաստանյան ֆինանսավորմամբ, որի համար էլ կլինի առանձին դադարեցում:

Այս ամենին դեմ է ավելացնել, որ ըստ համաձայնագրի կստեղծվի ներքին գործերի մարմինների համաձայն կողմերից համաձայն կենտրոն, մասնային ու հարկային մարմինների գործունեության համադասախանություն, Աբխազիայի բյուջեային ու հարկային օրենսդրության համադասախանությունում ռուսաստանյան օրենսդրությունը, ավելին, արխազական մասնավորները դեմ է ճանաչում ռուսաստանյան մասնավորների մասնային վերահսկողության արդյունքները:

Պայմանագիրը նաեւ սահմանում է, որ Աբխազիայում միջին աշխատավարձը ասֆիճանաբար կհասցվի Ռուսաստանի Հարավային օկրուգում ընդունված չափերին, կբարձրացվեն թոշակները Աբխազիայում ապրող ՌԴ ֆաղափացիների համար, սոցիալական փաթեթի բարելավում կլինի ՌԴ ֆա-

ՀԱՍՈՒՄՈՒԿՈՅՅԱԼ

Իրաքյան Զուրդիսանի ամենասիրուն ֆաղափ Դիոկից 45 տարեկան հեռավորության վրա են գտնվում 1928 թ.ին Լեւոն Փաւսա Շաղոյանի կողմից կառուցված, ծագումով Վանի հայերից կազմված բնակչությանը, Հավրեզ, Ավգուկ եւ Իւֆլեմեր գյուղերը: 1975 թ.ին, ֆրեդի հետ համագործակցության մեջ կասկածվող գյուղերի շարքին, այս երեք հայկական բնակավայրերի բնակիչները դարձյալ տարագրվել են Մուսուլ, Բասրա, Բաղդադ եւ այլ ֆաղափներ: 2006-ին Իրաքյան Զուրդիսանի ստեղծումից հետո, հայազգի նախկին փոխ-վարչապետ եւ Էկոնոմիկայի նախարար Սարգիս

լու Իրաքյան Զուրդիսան, ցեղատղանություն եւ կոստրածներ իրականացնելով եզրիները եւ այլ փոքրամասնությունների նկատմամբ, համընդհանուր զորաւարժի ենթակետ ազատաստեղծ երկրամասը: Զաջ իմանալով, թե «միայն զենքով կա հարի լեռներում եւ Շիմկալում: Մեր հանդիպումը Հավրեզում, հայկական ինքնապաշտպանության ջոկատի հրամանատար Մուրադ Վարդանյանի եւ զինակիցների հետ, շատ ջերմ էր: - «Մենք հայ ազգի մեծ գավակ Լեւոն Փաւսա Շաղոյանի

Հավրեզի (իրաքյան Զուրդիսան)

Հայկական ինքնապաշտպանության ջոկատի հրամանատար Մուրադ Վարդանյան:

«Մենք, հայերս, կռվելու ենք առյուծի նման...»

թռններն ու իր գործը շարունակողներն են: Մենք հայերս, արծիվների եւ առյուծների մեջ ենք ծնվել ու մահանալու ենք առյուծի նման...:

Դժբախտաբար, բազմաթիվ ֆրիսոնյա գյուղերի բնակիչները, «ԴԱՅԵՇ»-ի նման ծայրահեղ իսլամիս ուղղործներից սարսափած, թողեցին իրենց տները եւ փախուստի դիմեցին: Մենք, օրջակա գյուղերից հայ երիտասարդներին զինվորագրեցինք, մեր միջոցներով զենք եւ փամփուռ զենքեղներ ու զնացիներ անարգ թեմանուն ընդառաջ՝ նախքան որ նրանք մոտենան մեզ: Իրաքյան Զուրդիսանի կառավարության կողմից մի ժամանակահատվածում մեզ աջակցելու ու շնորհակալություն հայտնելու համար...: Զորքերը մեզ շղանարդու նման հարգում են ու օգնում ամեն ինչում...: Կցանկանալիս սակայն, որ Իրաքում Հայաստանի դեսպանը կամ որեւէ դիվանագետ հիշեր մեր ժամանակները գոյությունը եւ այցելելը Հավրեզ կամ Դիոկ: Թուրքերը մի ամբողջ ժամանակահատվածում էին ուղարկել սեղահանված թուրքներին փախստականներին որդեկանց...»: - իրենց ողիսականը ժամանակահատվածում Մուրադ Վարդանյանը:

Խոստանալով իրենց ժամանակը փոխանցել ամբողջ աշխարհի հայերին, ակամա հրաժեշտ ենք ասելու Իրաքյան Զուրդիսանի հայազգի ինքնակազմին, շուտով հանդիպելու խոստանումով:

Գեորգի - Հավրեզ-Երեւան

Աղաջանը, վերակառուցել է հայկական գյուղերը, ուր որդես գյուղապետ ընտրվել է Իրաքյան բանակի նախկին սպա, ռազմական մեծ փորձ ունեցող Մուրադ Վարդանյանը: Կյանքը իր նորմալ հունով էր ընթանում այստեղ, երբ երկու տարի առաջ այցելել էին Հավրեզ, Ավգուկ եւ Զախո, որտեղ հարցազրույցներ էին անցկացրել եզակի հայրենասիրությամբ «զինված» հայ ղեկավարների հետ:

Վերջին ամիսներին սակայն, «ԴԱՅԵՇ»-ի ու «Ջեբիդեղ ալ-Նուսրա»-ի ուղղորդող իրաքյան սարիներին հազարավոր հայ որբեր փրկեցին Սինջա-

յոց փրկություն» եւ անսալով Խրիմյան Հայրիկի խորհրդին թե՛ «երկաթ սիրեցեք, հայեր», Դիոկի նահանգի հայերը, անսահման օգնությամբ Իրաքյան Զուրդիսանի Ազգային ժողովի ղեկավար Սուրբ Ներսես Շնորհալի սաճարի հոգեւոր հովիվ Տր Մասիսին: Շահինյանի, կարողացան օգնել հայ ազգաբնակչության ինքնապաշտպանությունը կազմակերպելու, միաժամանակ՝ օգնելով իրենց եզրի եղբայրներին, որոնք 1915 թ. Յեղատառության սարիներին հազարավոր հայ որբեր փրկեցին Սինջա-

«Իսլամական ղեկավարներ» արդեն ունի ռազմաօդանավեր

Սիրիական ընդդիմության լոնդոնյան Syrian Observatory for Human Rights կազմակերպությունը հաղորդում է, որ «Իսլամական ղեկավարներ» ահաբեկչական խմբավորման զորհայինները մտադիր են օգտագործել սիրիական եւ Իրաքյան բանակներից իրենց խլած օդանավերն ու ուղղաթիռները: Կազմակերպության սլայդներով, զորհայիններն ունեն առնվազն երեք «Սիդ-21» ռազմաօդանավ: Օդա-

չուների ուսուցումն իրականացվում է Հավրեզի օրջակայքում: Որդես իրաքյան ղեկավարներ հանդես են գալիս իրաքի դասախոս օդաչուները: Օգտագործվում է Հավրեզի մերձակա «Ջարահ» ավիաբազան:

Կազմակերպության սնորհ Դան Աբդուլ-Ռահմանը հայտարարել է, որ ահաբեկիչներին մարզող օդաչուները իրաքյան բանակում ծառայել են Սադդամ Հուսեյնի օրոք:

ԱՄՆ-ի ներկայացուցիչները կասկածում են, թե ջիհադիստների օդուժը կարողանա ազդել ռազմական գործողությունների ընթացքի վրա: Ջիհադիստների ձեռքն անցած ռազմաօդանավերն ու ուղղաթիռները վաղուց հնացած են, իսկ դաշտային զորքերի ղեկավարները ել ավելի կոշտակարգի անհրաժեշտ սեփականական մակարդակի արտադրվումը:

Պ. Բ.

Ուսագրալ դրվագներ Սողոմոն Թեխլիրյանի կյանքից

Բեյրութում հրատարակվող «Ազդակ» օրաթերթի 1964 թվի սեպտեմբերի 10-ի համարում տպագրվել է Ֆրեզոնյան բնակվող Պարոն Գ. Գինոյանի հուշագրությունը, որը հուշագրի անձամբ լսել է Սողոմոն Թեխլիրյանից:

Ամերիկա մեկնելուց առաջ Սողոմոնը գնացել է Փարիզ, որտեղ հայկական գաղութը իր ժամանակակից կազմակերպել է ձոխ ընդունելություն, որտեղ ներկա է եղել նաեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ Վազգեն Ա-ն:

Ընդունելությանը ներկա են եղել բազմաթիվ հայեր, որոնք հակառակ Սողոմոնի կամի մոտեցել եւ համբուրել են նրա ձեռքը:

Մի ժամ Կեհապառ Հայրապետը մոտենում է Սողոմոնին՝ համբուրում նրա ձեռքը եւ ասում.

- Սողոմոն, քո մահը համբուրողները ավելի շատ էին, քան իմ աջո համբուրողները:

Ադա, դիմելով ներկաներին, հայտարարում.

- Այ այսպէս ղեկ է հարգվի հերոսը: Այն ազգը, որը հերոս չունի, ղեկավարում չունի:

Մի ուրիշ առիթով էլ Թեխլիրյանը ինքն է ղեկավարում հետեւյալը.

«1928 թ. բնակվում էի Հարավսլավիայի Բելգրադ ֆաղափում, Դավնասինսկա 78 տարեկան, որը բելգրադահայերի մեջ հայտնի էր «Հայկական տուն» անունով: Այդ տարիներին Հարավսլավիան լավ հարաբերություններ էր դառնում Թուրքիայի հետ եւ օրերից մի օր էլ հայտարարվեց, որ Բելգրադ ղեկ է այցելի վարչապետ Կարաճի ինոյուն: Այդ առիթով էլ թուրքերը հայտնել էին Հարավսլավիայի իշխանություններին, որ Թալեաթի ահաբեկիչը՝ Սողոմոն Թեխլիրյանը բնակվում է Բելգրադում:

Սայրաֆաղափի ոստիկանապետը առ ի զգուշություն որոշում է Բելգրադի եւ նրա օրջանի բոլոր հայերին հավաքել եւ Ինոյունի այցելության օրերին հսկողության տակ դնել: Իր այս որոշումը ոստիկանապետը հայտնել էր Բելգրադի հայ ազգային խորհրդի անդամներին, զանգասվելով նաեւ, թե Սողոմոն Թեխլիրյանը ձեռ միջավայրում է, իսկ ինքը այդ մասին ոչ մի լուր չունի: Ազգային խորհրդի անդամները հայտնում է ոստիկանապետին, որ Բելգրադի մեջ ինքը Սողոմոն Թեխլիրյան անունով մարդ չի ճանաչում: Ես փոխել էի ազգանունս, գրվում էի Մեխլիրյան եւ այդ դասձառով էլ ոստիկանապետը չէր կարողացել զննել ինձ:

Այդ օրերին գործով բացակայում էի Բելգրադից, եւ այնպես ղեկավարում, որ վերադարձա Ինոյունի ժամանելուց քիչ անց:

Մեր տանը տեսա հայ ազգային խորհրդի անդամներին եւ սկսեցի խոսել նրանց հետ: Սարսափած էին Բելգրադի ոստիկանապետի ձեռնարկած միջոցառումներից, այն է՝ բոլոր հայերի մեկուսացումից:

Անտանապետը իր մտադրությունը հայտնեց եւ խնդրեց, որ ես թաքնվեմ, քանի որ ոստիկանությունը եղել էր նաեւ մեր տանը:

Իսկ ես մի քիչ նեղացած, կնոջս ասացի, որ ղեկ էր ոստիկանապետին հայտնել իմ ինքնությունս: Տիկինս ղեկավարեց:

- Վախեցա, որովհետեւ թուրքերը կարող են ղեկավարել եղ եւ սերերը կարող են հանձնել, եւ ո՞վ կարող է փրկել եղ նրանց ձեռքից: Տանը մի փոքր հանգստանա-

լուց հետո, առանց կնոջս որեւէ բան հայտնելու ուղղակի գնացի ոստիկանատուն եւ ներկայացա ոստիկանապետին: Թթված դեմքով նա մի աթոռ հրամայեց եւ ասաց.

- Պարզվում է, որ Սողոմոն Թեխլիրյանը բնակվում է մեր ֆաղափում եւ ես տեղյակ չեմ: Եթե դասախոս, որ նա մի փորձանք բերի Թուրքիայի վարչապետի գլխին, վա՛յ ինձ: Մեռած օրս է լինելու: Ես ի՞նչ ոստիկանապետ եմ, որ տեղեկություն չունեմ նրա որտեղ գտնվելու մասին:

Ռեֆի էլա, գլուխս բարձր, հայտարարեցի.

- Սողոմոն Թեխլիրյանը կանգնած է Ձեր դեմ:

Ոստիկանապետը մի ժամ ֆառացած ինձ էր նայում, հետո ռեֆի էլավ, ձեռքը երկարեց, ու մոտենալով փաթաթվեց ինձ եւ սկսեց համբուրել:

- Ես եզ միջեւ հիմա Մեխլիրյան ազգանունով էի ճանաչում, ինչո՞ւ էիր ինձանպես թաքցնում ինքնությունդ: Գե՛տո ցեղես:

- Դու չես բանարկվի մյուս հայերի նման, դու ազատ ես եւ ղեկ է լինես այն երթուղու ճամփի վրա բազմության առաջին շարքում, որտեղով ղեկ է անցնի Ինոյուն: Սակայն խոսք տուր, որ ... վաս արար ղեկ է կարսարես:

Պատվով խոսք սկսեցի:

Երբ հաջորդ օրը Ինոյունի շախմատը անցնում էր իր երթուղու, ես այնտեղ էի, ամբողջի առաջին շարքում եւ տեսա ոստիկանապետին, որ վիզը ծռած ինձ էր նայում: Ժմիտով բարեկեցի իրեն եւ ձեռքերս խաչածեցի վստիկանություն ներհանելու համար:

Գե՛տո գնացի այն տունը, որտեղ բանարկված էին մեր հայրենակիցները: Ինձ տեսնելուն ղեկս նրանք ուրախացան:

Հաջորդ օրը գնացի ոստիկանապետի մոտ, որը ձեռքս համբուրեց եւ ասաց.

- Ես հարգանք ունեմ հերոսների հանդեպ: Դու ազգի վրեժը լուծեցիր: Երանի՛ր շատ Սողոմոններ լինեին մեր մեջ: Ժամանակին մենք էլ ենք շատ տառապել թուրքերի լծի տակ:

Երբ ոստիկանապետը այս խոսքերն ասում էր, դեմքին ժմիտ եւ ուրախություն կար:

Միջեւ վերջ մենք մնացինք բարեկամներ եւ բոլոր հայերս օգնեցինք իր բարյացակամությունից: Եվ երբ վերջնականապես Մեքիայից հեռանալուս առիթով գնացի իր մոտ մնա բարով անելու, դարձյալ գրկեց ինձ եւ ձեռքս համբուրեց թաց աչքերով:»

ՈՍՏՄԿ ՎԱՆԱՊԱՏՈՒՐԱԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ Ի/Կ ԿԱՍԱԳԱՆ

Երկրաբանական կանխագուշակման հուսալի եղանակ

Մոսկովում ստորագրված ցնցման մասին կարող են դասակարգվել գեոմատրիկ փոփոխությունները: Նման կանխատեսումների հուսալիությունն ապացուցվել է Երկրաբանական գիտությունների ակադեմիայի Nature Geoscience հանդեսում տպագրված հոդվածի հեղինակները: Նրանց հետազոտության մասին հաղորդում է New Scientist էլեկտրոնային հրատարակությունը:

Մոսկովյան համալսարանի գիտաբան Ալեքսանդր Սելենյանը և իր գործընկերները հինգ տարի շարունակ ամեն շաբաթ սարքավորված համար ջրի փորձանմուշներ են վերցրել մի խորհրդանշանալի կետից: Այդ ժամանակահատվածում սարքավորված արձանագրվել է երկու երկրաբան

(5,6 և 5,5 բալ ամրությունով), երկուսն էլ 4-6 ամիս առաջ սեյսմագրոգրներով նկատվել են երկրաբանական ջրածնի իզոտոպների և մասրիումի իոնների մակարդակի հարաբերակցության մեջ: Քանի որ գիտնականները ջրի փոփոխական բաղադրությանը երկուսն էլ հետևել, վիճակագրական հիմքեր կան դրանք, որ արձանագրված փոփոխությունները կապված են երկրաբանական հետազոտության հետ և դասակարգված են անկարող է ասել, թե կոնկրետ որ ժամանակահատվածում են առաջացել հիշյալ սեյսմագրոգրները: Ըստ երկրաբանների, ստորագրված ապացույցները կան ցնցման հետևանքով հորանցի են թափանցել ուրիշ աղբյուրների ջրեր: Պրոցեսն ամբողջությամբ դեռ ար

մասին է, ուստի հետազոտողներն առաջին շրջանում երկրաբանական «կանխատեսման» մասին:

Նման դիտարկումներից երկրաբանական հավանականության կանխատեսման «ախտորոշիչ գործիքներ» ստանալու համար կոմպլեքսային զգայի ժամանակ: «Երկրաֆիզիկական ցուցանիշների մեծամասնությունը անընդհատ սահմանվում է, այնպես որ որոշ ազդեցություններ անխուսափելիորեն համընկնում են ստորագրված ցնցումների հետ: Մեթոդի արդյունավետության ճշմարիտ ապացույցը կառուցված էր երկրաբանական կանխատեսումը իրադրության, այլ ոչ թե հետևիչ քվանտի, մասնագրագրում է սեյսմագրոգրից հետո (եղիմբուրդի համալսարան):

Մինչև վերջերս փորձել են երկրաբանական կանխատեսումներ և էլեկտրոնագրիկական դասի փոփոխությունները, ռադիոակտիվ զառ ռադիոնուկլիդները և մոնիթինգ կենդանիների վարագործը, սակայն այդ երկուսն էլ ստորագրված ցնցումների դասակարգման հետևանքով կարող այդպես էլ համոզուրեն չի ապացուցվել: 1970-ականներին գիտնականներն ակնկալում էին ստանալ երկրաբանական կանխատեսման մեթոդները մեթոդ, բայց մինչև 1990-ականներն առաջարկված բոլոր միջոցների ձախողված արդյունքները լիարժեք չեն գիտնականների ստիպեցին դադարել, որ ստորագրված ցնցումների կանխագուշակումը սկզբունքորեն անհնար է:

Պ. Բ.

Թեմայան մեկնության միության

«Հայկաշեն Ուղուկայան» մրցանակի հանձնման հանդիսավոր արարողություն

Տեղի կունենա հոկտեմբերի 27-ին, ժամը 15:00-ին, Թեմայան կենտրոնի (Խանջյան 50) մեծ դահլիճում:

Հայաստանի Թեմայան մեկնության միության կենտրոնական վարչությունը Մուսրը ազատ է:

«Մարդանման» ռոբոտներ Ճապոնիայում

Ճապոնիայում հանրությանը ներկայացվել են Pepper «մարդանման» ռոբոտներ, որոնք կարողանում են շփվել մարդու հետ և նույնիսկ, ըստ հեղինակների, «հույզեր զգալ»:

Պատրաստվել է 200 փորձանմուշ: Pepper-ը վաճառքի կհանվի 2015 թ. սկզբներին, հաղորդում է Japan Times թերթը:

Pepper-ը ցուցահանդեսի այցելուների հետ զրուցել է սիրո և մարդկային հարաբերությունների բարդ թեմաների շուրջը:

Նորագույն ռոբոտը հանդերձավորված է բազմաթիվ սվիչներով, որոնք նրան թույլ են տալիս զգալ, թե զրուցակիցներն ինչպես են արձագանքում իր այս կամ այն խոսքին: Pepper-ի գլխում տեղադրված են տեսաչափ լազերային սվիչ և երկու գունավոր ռեալային: Ռոբոտի հիանա

լիորեն մեկնված ձեռքերն ունեն սվիչներ, որոնք զգայուն են հողմերի նկատմամբ:

Ռոբոտի կրծքի վրայի 10 դյուսանոց զգայուն է կրանը միացված է NAOqi05 օպերացիոն համակարգով զործող համակարգչին: Համակարգը «մարդանման» ռոբոտին հնարավորություն է տալիս օգտագործել հույզերի ճանաչման ծրագիր: Գիտնականները մտադիր են եկող տարի Pepper-ը հանդերձավորել ինքնակրթության գործառնություն, ինչը նրան թույլ կտա մարդկանց հետ շփվելու փորձ կուսակել և չկրկնել անցյալի սխալները:

Ռոբոտի հասակը 1,2 մետր է, բարձր 28 կիլոգրամ: Ստանալով է, որ էլեկտրոնային զրուցակիցը կարծես 1930 դուրս:

Պ. Բ.

Նավախո ցեղի հնդկացիները կասանան 554 մլն դոլար փոխհատուցում

ԱՄՆ-ի կառավարությունը համաձայնել է նավախո ցեղի հնդկացիներին 554 մլն դոլար փոխհատուցում վճարել դառնային իշխանությունների կողմից նրանց ունեցվածքի կառավարման չարաչափությունների դիմաց: Այդ մասին Ռոյթեր գործակալությանը հայտարարել են արդարադատության նախարար Էրիկ Չոլդերը և ցեղապետ Բեն Շելլին, որը ժառանգապես հորջորջվում է նավախո ժողովրդի նախագահ:

Չոլդերը վստահություն է հայտնել, որ ձեռք բերված համաձայնությունը կամրադրի դառնային կառավարության և հնդկացիների «գործընկերությունը», իսկ Շելլին այն անվանել է «ցեղային ինքնիշխանության հաղթանակ»: Նրա խոսքերով, «նավախո ժողովուրդը կասանա ազնիվ և արդար փոխհատուցում»: Հոկտեմբերին տեղի կունենան լսումներ, բայց կասարվելիք ծախսերի մոտավոր հողվածներն արդեն հայտնի են: Նախ և առաջ կկառուցվեն ճանապարհներ, ջրմուղ, կացարաններ և անհրաժեշտ ենթակառուցվածք:

Ամերիկայի բնիկները 1946 թ. ի վեր կառավարությունից փոխհատուցում էին դիմումներ իրենց թրատային ֆոնդի միջոցների ծախսման, ինչպես նաև ընդարձակ հողատիրույթների օգտագործման չարաչափությունների դիմաց: Հոկտեմբերի վարձակալության էին սրվում գյուղատնտեսության, էներգետիկայի, օգտակար հանածոների, բնափայտի արդյունահանման և անապատ կայրի շինարարության զանազան նախագծերով ի վնաս օրինական հողատեր նավախոների: Դատարանում ցեղը ապացուցեց, որ կառավարությունը, օրենքին հակառակ, այդ ակտիվները չի օգտագործել ի նպաստ օրինական հողատերերի: Հայցի նախնական գումարը կազմում էր ավելի քան 900 մլն դոլար:

Վերջին տարիներին դառնային իշխանությունները մեծապես համաձայնագրեր են կնքել հնդկացիական եւս 80 ցեղերի հետ, որոնք նույնպես դատարանում են հանդես բերել դառնային կառավարությանը: Ընդհանուր առմամբ նրանց դեմ է վճարվել 2,5 մլրդ դոլար, սակայն նավախոների սահմանված 554 միլիոնը աննախադեռ մեծ գումար է մեկ առանձին ցեղի համար:

Ամերիկյան հնդկացիների ամենամեծ ցեղը համարվող նավախոների թիվը ներկայումս մոտ 300 հազար է: Նրանց հողերը 70 հազար հառ. կմ տարածք են զբաղեցնում Արիզոնայի, Նյու Մեքսիկոյի և Յուտայի նահանգներում:

Պ. Բ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԵՄԵՅԱՆ ՄԵԿՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅՏԱՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Թեմայան մեկնության միության շուրջ 23-ամյա մեկնության համար գործունեությունը իր ուրույն տեղն է ունեցել հայաստանյան մեկնության կյանքում:

Միության արդեն ավանդական դարձած ամենամյա մրցանակաբաշխությունը նոր լիցի ու ռեզուլտատներ է հաղորդել Հայաստանում և Սփյուռքում ստեղծագործող հայ արվեստագետներին:

2014 թվականի Թեմայան մեկնության միության մրցանակաբաշխությունը կամփոփվի այս տարվա նոյեմբեր ամսվա վերջին:

Մինչ այդ՝ հոկտեմբերի 7-ից նոյեմբերի 7-ը, հեղինակներն իրենց աշխատանքները դեմ է ներկայացնել միության գրասենյակ:

Մրցանակները (դրամական դրամ) նախատեսված են 4 անվանակարգերով:

- ա) Գրականություն (Թեմայան մեկնության միության Շաֆե Ղազարյան ֆոնդ)
- բ) Երաժշտություն (Թեմայան մեկնության միության Շաֆե Ղազարյան ֆոնդ)
- գ) Կերպարվեստ (Թեմայան մեկնության միության Շաֆե Ղազարյան ֆոնդ)
- դ) Մրա-Մարալ (Մանուկների համար ստեղծագործություններ) (Սիլվա Տեր-Ստեփանյան ֆոնդ)

Մրցանակաբաշխությանը մասնակցել ցանկացողները իրենց աշխատանքները կարող են ներկայացնել Թեմայան մեկնության միություն՝ հոկտեմբերի 7-ից մինչև նոյեմբերի 7-ը ներառյալ, Երևան, Խանջյան 50, II հարկ, ՀԹՄՍ գրասենյակ:

Լավագույն աշխատանքների ընտրությունը համադասախան հանձնաժողովները կամփոփեն նոյեմբերի վերջին:

Հայաստանի Թեմայան մեկնության միության վարչություն

Հայտարարություն

Յուրաքանչյուր անվառ առաջին աստիճանով, ժամը 11-ին, «Հայգազար» ՓԲԸ-ում ՀԳԱ 0010-14 ծածկագրով անց է կացվում ընկերությանը մասկանոց, Հայաստանի Հանրապետության մարզերում և Երևան քաղաքում գտնվող արդարաբանական արժեքների մրցույթ-վաճառք:

Հայտերը ընդունվում են «Հայգազար» ՓԲԸ-ում, մրցույթին նախորդող 10 օրերի ընթացքում: Մրցույթին մասնակցելու համար անհրաժեշտ է ներկայացնել՝ ֆինանսական անվան գրքով՝ անձնագրի և սոց. ֆարսի մասնագետներ, իրավաբանական անձի և Աճիս ձեռնարկի դեմոստրացիոն՝ դեմ. գրանցումը հաստատող փաստաթղթերի մասնագետները:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել հեռախոսահամարներով՝ (010)54-78-34, (010)54-78-36, կամ այցելել «Հայգազար» ՓԲԸ՝ Բ. Երևան, Սյանիկյան դրոշմա, 5/1 հասցեով:

«Հայգազար» ՓԲԸ

Մահազդ

Մեխիսթեյաններն իրենց ընտանիքներով ու հարազատներով խոր վշտով զուգում են սիրելի ԲԵՆԻԱՄԻՆ ԱՐԱՐՈՒ ՄԵԼԻՔՍԵԹՅԱՆԻ մահը:

Հոգեհանգիստը կկատարվի ուրբաթ, հոկտեմբերի 24-ին, ժամը 18-ին, Կոնդի Սուրբ Հովհաննես Մկրտիչ եկեղեցում, հուղարկվողությունը՝ շաբաթ, հոկտեմբերի 25-ին, ժամը 13-ին:

www.armcongress.am

www.azg.am

«ԱԶԳ» ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
Հրատարակության ԻԳ արհ
Հիմնադիր և հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երևան 0010, Հանրապետության 47
e-mail: azg@azg.am, azg2@arminco.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈՒԲ ԱՎԵԴԻԿԻԱՆ հեռ. 060 271117
Հավատարմություն (գովազդ) հեռ. 582960,
060 271112
Լրագրողների սենյակ հեռ. 060 271118
Համակարգչ. ծառայություն հեռ. 060 271115
Շուրջօրյալ լրատվական ծառայություն
հեռ. 060 271114, 010 529353
Համակարգչային ծառայություն՝ «Ազգ» թերթի

Թերթի միջոցով ամբողջական թե մասնակի արտատրույթները տպագրվում են մասնակի միջոցով, ռադիոհեռուստատեսությամբ կամ համացանցով, առանց խմբագրության գրառում համաձայնության խստի արգելում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրավունքի մասին օրենքի: Միջոցներ չեն գրախուսում ու չեն վերադարձնում:

Գ արտադրողները գովազդային են, որոնց բովանդակությունը համար խմբագրությունը լրատվականությանը չի կրում:

“AZG” Weekly
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010